

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plutarchu Chairōneōs Ta Sōzomena Panta

Continens Vitas Parallelas Graecè & Latinè

Plutarchus

Francofurti, 1620

Camillus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1340)

P L V T A R C H I

Π Λ Ο Υ Τ Α Ρ Χ Ο Υ

C A M I L L V S .

Κ Α Μ Ι Λ Λ Ο Σ .

INTER ea quæ de Marco Furio Camillo referuntur multa & eximia, singulare imprimis videtur ac mirandum, quod

qui victorias Imperator plurimas & præclarissimas retulit, dictator quintum fuit dictus, quater triumphavit, alter etiam Romæ appellatus conditor, ne semel quidem consul fuerit. In causa fuit reipublicæ status, quo populus à patribus diffidens, ne consules crearentur, obstiterit, sed tribunos rebus præfecit, quorum, propter numerum, tamen si consulari essent & autoritate & potestate, minus in plebis oculos incurrebant imperium. Quippe quos paucorum offendebat potentia, his minus molestum erat sex viros quam duos rempublicam tenere. Per id tempus quum potissimum Camillus gloria & rebus gestis floureret, quamvis ciuitas in medio tempore comitia consularia habuerit subinde, non sustinuit tamen consul inuito fieri populo. In cæteris magistratibus, quos multos cepit & varios, ita se gessit, vt potestatem suam, quum vel solus obtineret, supremam in medium conferret, gloria vero ad eum redundaret vnum, vbi etiam collegas habebat. Huius causa fuit eius prudentia, qua superabat citra controuersiam omnes, illius modestia sine inuidia imperantis. Nam quum gens esset Furiorum ea tempestate non admodum illustis, nomen factis suis hic parauit primus, quo tempore sub dictatore Posthumio Tuberto, in magno contra Equos & Volscos certamine, stipendia faciebat. Ibi equo ante aciem profectus, accepto in femore vulnere, non remisit tamen pugnam, sed quum infixum ex vulnere iaculum recepisset, congressus cum fortissimis hostium, vertit eos in fugam. Inde cum alios est honores adeptus, tum, quæ in magna id temporis erat dignatione, censuram. Huius recensetur vnum eo in magistratu eximium factum, quod cælibes partim blande appellando, partim denuntianda multa, viduis, quæ ob bella erant multæ, matrimonio copulauerit: necessarium alterum, quod, qui ante immunes fuerant, censuerit pupillos. assidua bella, quæ sumptus requirebant ingentes, id expressere. Urgebat vero præcipue obsidio Veiorum: (hos quidam Venetanos appellant) caput hæc vibs erat Hetrurix, armorum copia & militum numero Roma nihilo inferior. Ei opulencia, luxus, delicia, & splendor animos fecit, vt cum populo Romano de gloria atque imperio certans, sæpe & egregie pugnauerit. Cæterum sub ea tempestate multis accisi Veientes cladibus, ambitione remissa, excelsis & validis muris cinxerant vrbem, armisque atque telis, & comæatu & omnis generis apparatu importato, sustinebant alacres obsidionem. hæc & καρτερά, & τὴν πόλιν ὀπλων & βελῶν & σίτου & ὀψακθῆς ἀπάσης ἐμπλήσαντες, ἀδεῶς ὑπεμένον τὴν πολιορκίαν, μακρὰν μὲν οὖσαν, οὐχ ἦσαν δὲ τοῖς πολιορκουμένοις ἐργώδη & χαλεπὴν ἡγορούμενον.

B

ΕΡΙ δὲ Φερίε Καμίλλου πολλῶν καὶ μετὰ τὴν ληρομύων, ἰδίον ἐστὶν δοκεῖ μέγιστα & τὸ δόξαν, ὅτι πλείστα μὲν ἐν ἡγεμονίᾳ καὶ μέγιστα καὶ πορθώσας, δικτάτωρ δὲ πεντάκις ἀφελθεῖς, θριαμβύσας δὲ τετρακίς, κτήσης δὲ τῆς Ρώμης ἀνα-

C

γραφεῖς δούτερος, ὅσδε ἀπαξ ὑπερέτευσεν. τούτου δὲ ἀπὸ τῆς τότε πολιτείας κατὰ τὰς ἐκ δὲ φερέσας τῆς δὴμου πρὸς τὴν σύγκλητον ὑπερέτευσεν μὲν ἐρείσαντος μὴ ἀποδοχῆν ἡμῶν, χιλιάρχος ὅτι χειρονοῦντος ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν, ὡν καὶ ἄπ' ἐξοσίας καὶ διωάμεως ὑπατικῆς ἀποδύτα πορθητόντων, ἦσαν ἡ ἐπαρῆς ἡ δὲ ἀρχὴ, ἀλλὰ τὸ πλήθος. ὅ γ' ἐξ ἀφελθεῖς ἀλλὰ μὴ δύο τοῖς πορθημασιν ἐφέσαναι, παρεμυθεῖτο τῆς βαρμυομύων τὴν ὀλιγαρχίαν. καὶ τὸ δὲ καὶ χειρὸς μέγιστα τῆ δόξῃ καὶ τοῖς πορθημασιν ἀκμάσας ὁ Κάμιλλος, ὑπατος μὲν ὅσδε ἠξίωσεν ἀκρὸν τῆ δὴμου ἡγεμονίαν (καὶ ἄρ' ἐν τῷ ἀφελθεῖς δεξιαμύων ὑπατικῆς δεξαμερίας τῆ πολιτείας πολλακίς) ἐν τῇ ἄλλῃ ἡγεμονίᾳ, πολλὰς καὶ πλοῦτοδραπῆς ἡγομένης τοιοῦτον αὐτὸν παρέσχεν, ὡς τὴν μὲν ἐξοσίαν, καὶ μοναρχουῦτος ἐστὶν κρινῶν, τὴν δὲ δόξαν, ἰδίαν, καὶ μὴ ἐτέρων στρατηγῶν. ὡν δὲ μὴ ἡ μετεώτης ἀπὸν ἀνεπιφθόνως ἀρχοντος, τῆ δὲ ἡ φερένης, δὲ ἡ ὁμολογησῶν ἐπὶ φερέσας, ἔπειτα δὲ τὸτε πρὸς τὴν τῆς Φερίων οἶκον οὐσης μεγάλης ἐπιφαιείας,

D

αὐτὸς ἀφ' ἑαυτῆς πορθητός εἰς δόξαν πορθητῆν, ἐν τῇ μεγάλῃ μάχῃ πρὸς Αἰκωνοὺς καὶ Οὐλοῦσους ὑπερέτευσεν Πουρμῆ Τεβέρτω στρατηγῶν. πορθητῶν γ' ὅσδε στρατῶν, καὶ πληθῆ πρὸς τὸν μῆρον, ὅσδε αἰήκει, ἀλλ' ἐγκείμενον τῷ τερύματι παρέλκων ὁ ἀκρὸν πρῶτον, καὶ συμπλεκόμενος τοῖς ἀφελθεῖς τῆς πολεμίων, ἔπειτα ἐποίησεν. ὅσδε τούτου τῆ ἄλλῃ ἡγεμονίᾳ ἐτύχε, καὶ ἡμῆς ἀπεδείχθη, μέγιστα τῆς δεξῆς ἀξίωμα τούτης ἐπὶ τῆς τότε χρόνων ἐχέσης. μνημονόεται ὅτι αὐτῆς ἡμῆτος οἶκον καλὸν μὲν ἔργον, ὅ τῆς ἀγάμους, λόγους τε πείθοντα, καὶ ζημίαις ἀπειλοῦντα,

E

συγκαταξίωσαι τῆς χερσὸς γυναιξί. πολλὰ δὲ ἦσαν αὐτῶν ἀφελθεῖς πολεμίας. ἀναγκάσθον δὲ καὶ ὅ τῶν ὀρφανῶν ὑπετέλης ποιῆσαι, πρὸς τὸν ἀεισφόρους οἶκον. αἰτίαι δὲ ἦσαν αἱ στωχεῖς στρατεῖαι, μετὰ τὴν ἀναλωμῆν δειομύων καὶ μέγιστα κατὰ τὴν ἡ Βηίων πολιορκία. (τούτοις ἔνοιον Οὐνετομοὺς καλοῦσιν) ἡ δὲ πορθητῆς τῆς Τυρρῶν ἡ πόλις, ὀπλων μὲν ἀειθμῶν, καὶ πληθῆ τῆ στρατηγῶν ὅσδε ἀποδέσασα τῆς Ρώμης, πλείστα δὲ καὶ βίων ἀβρότητι καὶ τρυφῆς καὶ πολυτελείας ἀγαλλομῆν, πολλοὺς καὶ καλοὺς ἀγῶνας ἡγοῦσασα, πρὸς δόξαν καὶ διωάμεως πολεμοῦσα Ρωμαίοις. ἐν δὲ τῷ τότε χρόνῳ τῆς μὲν φιλοτιμίας ἀφελθεῖς καὶ συντελέσασα μεγάλης μάχης ἐπὶ τῆς μύων ὅ τῆς μάχης.

F

καὶ ἡ καρτερά, καὶ τὴν πόλιν ὀπλων καὶ βελῶν καὶ σίτου καὶ ὀψακθῆς ἀπάσης ἐμπλήσαντες, ἀδεῶς ὑπεμένον τὴν πολιορκίαν, μακρὰν μὲν οὖσαν, οὐχ ἦσαν δὲ τοῖς πολιορκουμένοις ἐργώδη καὶ χαλεπὴν ἡγορούμενον.

είησμένοι γὰρ οὐ πολὺ χρόνον ἄμφω ὄρα ἴεργες ἐξωγρα-
 τήσιν, οἵ κ' αἱ δὲ ἀφ' ἀρχῆς, τότε πρῶτον ἰωάννα κέθησαν
 ὑπὸ τῆς χιλιάρχων, φρέσια κατασκευασάμενοι καὶ ὁ στρα-
 τὸ πῆδον τειχίσαντες ἐν τῇ πολέμῳ, χιμῶνα καὶ ἴεργος συνά-
 πησιν, ἥδη σχεδὸν ἔτοις ἐβόδμησ' τὰ πολέμῳ τελευτῶντος. ὥστε
 καὶ τὸς ἀρχοντας ἐν αἰτίᾳ ἡμέσας, καὶ μαλακῶς πολιορ-
 χεῖν δοκῶντας ἀφαιρέσειν τὴν ἀρχὴν, ἐτέρων ἀρετέν-
 των ὅτι τὸν πόλεμον ὦν ἰὼ καὶ Καμίλλος, τότε χιλιάρ-
 χων ὁ δούτερον. ἔπειτα δὲ τὴν πολιορκίαν ὁδὸν ἐν
 ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, λαχὼν Φαλαερίοις καὶ Καπίωτάταις πο-
 λεμῶν, οἱ δὲ ἀρχῶν πολλὰ τὴν ἡμέραν τότε κατ' ἐβόδμησαν
 τες, καὶ πρῶτα τὸν Τυρρῶνικόν πόλεμον ἐν ἡλικίαν
 τες, ἐπέθεσαν ὑπὸ τῆς Καμίλλου, καὶ συνετάλησαν εἰς
 τὰ τεῖχη, πολλοὺς ἀποβαλόντες. ἐκ τούτου δὲ πρὸ τῆς Ἀλ-
 βανίδας λίμνης πάθος ἀκμάζοντι τὰ πολέμῳ συνενεχθέν,
 ὁδὸν ἡπὶ τῆς ἀπίστων πυθέσασθαι ταυμάζον, αἰτίας κρινῆς
 ἀπορία, καὶ λόγῳ φυσικῶν ἔχοντος ἀρχῆν, ἐφόβησεν ἰὼ μὲν
 γὰρ ὡς μετοπωρινῆ, καὶ ὁ ἴεργος ἔληξεν, οὔτε ὑπομῶν, οὔ-
 τε πνέμασι νότοις χαλεπὸν ὅτι δὴ ἡλως ἡρόμενον. πολλὰς
 δὲ λίμνας καὶ ποταμοὺς καὶ νάματα περὶ τὴν Ἰτα-
 λίας ἐχούσας, τὰ μὲν ἐξέλιπε κριμῶν, τὰ δὲ αὐτῆς γλί-
 σσῶς καὶ μόλις, οἱ δὲ ποταμοὶ πῆρτες ὡς περὶ αἱ χεῖλοι καὶ
 Ἰταπῶν ἀφ' ἴεργος ἐρρύσαν. ὁ δὲ τῆς Ἀλβανίδος λί-
 μνης, ἀρχῆν ἔχον ἐν ἑαυτῷ καὶ τελευτῶν, ὄρεσιν ὄρεσιν
 ἀεὶ ἐχόμενον, ἀπὸ ὁδὸν αἰτίου, πλὴν εἰπὶ τῆς αὐξάνου
 ὅτι δὴ ἡλως διωγκῶντο, καὶ πρῶτα τῶν ἰστωρίας, καὶ
 τῆς αἰωπάτω λόφων ὁμαλῶς ἐπέτασεν, αἰὲν σάλου καὶ
 κλύδωνος ὄρεσιν ἀμῶν. καὶ πρῶτον μὲν ἰὼ ποιμῶν ταυ-
 μα καὶ βοτῆρων ἐπεὶ δὲ τῆς διείρηστος ἀπὸ τῆς κείτω ἡμέ-
 ρας ὄρεσιν τὴν λίμνην ἰστωρίας ὑπὸ τῆς πλη-
 θους καὶ βάρους, μέγα ρεύμα κατέβηκε ἀφ' ἑαυτῆς ἀρχῆς
 καὶ φυτῶν ἀμῶν ὅτι τὴν θάλασσαν, οὐ μόνον αὐτῶν
 παρῆκε Ῥωμαίοις ἐκπληξῆν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐδόκει τοῖς τὴν
 Ἰταλίαν κατοικοῦσι μηδὲν μικροῦ σημείου εἶναι. πλὴν δὲ
 αὐτῶν λόγῳ ἰὼ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν πολιορκῶν τοῖς
 Βηίοις, ὥστε κακίνοις ἐκπύσων ἡμέσας ὁ πρὸ τῆς λίμνης
 πάθος. οἷα δὲ ἐν πολιορκίᾳ ἀφ' ἡμέρας μῆκος ὅτι μίξιας
 τε πολλὰς ἐχούσῃ καὶ κρινολογίας πρὸς τὸς πολέμους, ἐγ-
 γόνει πρὶν Ῥωμαῖοι συνεήθεια καὶ παρσία πρὸς ἑνα τῶν πο-
 λεμῶν, ἀφ' ἡμέρας ἐμπειρῶν τε λόγων παλαιῶν, καὶ τὴν πλέον
 εἰδέναι τῶν ἄλλων ἀπὸ μαρτυρίας δοκῶντα τῶν οὐδὲ Ῥω-
 μαῖος, ὡς ἦκεσε τὴν ἐπίδοσιν τῆς λίμνης, ὄραν ἰστωρίας
 τε καὶ καταγελῶντα τῆς πολιορκίας, οὐ τῶν μόνον ἐφῆ
 ἐνηνοχέαι ταυμάσασθαι τὸν παρῶντα χρόνον, ἀλλ' ἔτερε
 αὐτοπῶντα τούτων σημεία Ῥωμαῖοις γεγόνεαι πρὸ ὧν ἐθέ-
 λειν ἐκείνῳ κρινολογίας, εἴ τι διώατο ἡμέσας τῶν ἰδίων ἀ-
 μείνων, ἐν τοῖς κρινῶν νοσῶσιν. ἰστωρίας ἀφ' ἡμέρας
 πρὸς ἡμέρας καὶ διδόντος ἑαυτὸν εἰς κρινολογίαν, ὡς
 ἀπὸ ῥῆτων πινῶν ἀκροατῶν ἐσόμενον, καὶ μὲν οὕτω ἀφ-
 λεγόμενος, καὶ ἰστωρίας αὐτὸν, ὡς πρῶτον τῶν πν-
 λαῶν ἐγερῆσαι, ἀρεῖ τε μετῴρων ὄρεσιν ὄρεσιν ὦν, καὶ
 πλείονων ἀπὸ τῆς στρατοπέδου συνεδραμόντων, χερσῶν ἀμῶν καὶ
 κερῶν, παρέδωκε τοῖς στρατηγῶν. ἐν τούτῳ
 δὲ ἀνάγκης γεγῶντος ὁ ἀφ' ἡμέρας, καὶ μετῴρων ὡς ἀφ' ἡμέρας
 πρὸς ἡμέρας πρὸς ἡμέρας, ὡς πρῶτον τῶν πν-
 λαῶν εἰς ὁδοὺς ἐπέσας, ὡσαντες ὅπισθον καὶ ἀφ' ἡμέρας
 οἱ πολέμοι, κωλύσοι μίγνυσθαι τῇ θάλασσῃ.

A Longinqua ea fuit, iuxtaq; oppugnantibus labo-
 riosa & molesta. Nam qui non diu æstatis hora mi-
 litare, & hybernare domi affluerant, tunc à tribu-
 nis primum præsidia, compulsi fuerunt extruere,
 castra in hostico munire, itaq; cum æstate hyemē
 continuare. Iam annus huius belli septimus ad exi-
 tum vergebat, quum vocabantur in discrimen du-
 ces, & quod segniter virgere viderentur obsidionē,
 abrogatum est iis imperium, subrogatiq; ad bellū
 alii, inter quos Camillus tribunus tunc iterū fuit.
 Is eo tempore non interfuit obsidioni. Quippe bel-
 lum erat sortitus aduersus Faliscos & Capenates,
 qui Romanis alia districtis re, quum fines eorum
 fœde id temporis vastassent, ac per totum bellum
 Hetruscum Romanos sollicitassent, repressi à Ca-
 millo sunt, multiq; amissis, muris inclusi. Inde res
 lacui Albano accidit medio belli ardore cum quo-
 uis rarissimo miraculo conferenda: quæ, quia vul-
 gari causa & ratione carebat ex rerum natura du-
 cta, pauorem incussit. Æstas erat extrema & præ-
 ceptis, nec cælestib. aucta aquis, aut ventis admodū
 fuerat turbulenta austrinis, Lacus autem & amnes
 & riui & fontes, quos habet Italia frequentes, par-
 tim iam plane exaruerant, partem tenuem & exi-
 guam trahebant vndâ. Fluuii æstatis causa, vt tem-
 per, humili & angusto alueo ferebantur, quum la-
 cus Albanus, qui neq; aliunde ducit originem, ne-
 que alio se effundit, pinguib. clausus montib. nulla
 de causa (nisi si qua diuina) in flatus dilucide intu-
 nuit, vt pertingeret ad dorsa montiū, & summos
 vnde quaq; æquaret tumulos, sine æstu tamen in-
 surgeret vel fluctu. Id pastoribus erat primum ac
 bubulcis miraculo. Verū vbi repagulo, quod vel-
 uti ceruix à subiectis campis arcebat lacum, præ-
 copia & mole refracto, magno iam impetu per sa-
 ta & arbuta in mare defluxit, tum non Romanos
 modo consternauit, verum etiam omnib. Italiam
 incolentibus visum est magni quid portendere.
 Plurimum etiam in castris Veios obsidentib., quo
 iam lacus allatum miraculum fuerat, hoc agita-
 batur sermonibus. Id quod in obsidione solet diu-
 turna, vt commercia multa inter se hostes & con-
 gressus habeant, familiaritatem Romanus quidam
 contraxit, & colloquia habuit cum Veiente quo-
 dam, veteris homine disciplina, qui præstare sci-
 entia diuini dicebatur. Romanus, vbi hunc vi-
 dit de lacus incremento exultantem, atq; obsidio-
 nē habentem ludibrio, Non id solum, inquit, pro-
 digii hac tempestate, sed longe fœdiora sunt alia
 E Romanis facta portenta, de quibus ad ipsum ait se
 referre velle, vt rebus suis consulere in communi
 calamitate valeat. Ille Romano prompte morem
 gerere, & sedulo sermones cum eo miscere, velut
 res abditas auditurus. Dum abducitur inter confa-
 bulandum longius à porta, tum hominem Roma-
 nus, prucalens viribus, sublimem arripit, pluribus-
 que ex statione accurrentibus capit, atque in pote-
 statem redactum deducit ad imperatores. Ita op-
 pressus ille, considerato fatum ineuitabile esse, sor-
 tes patriæ suæ occultas aperit, non ante expugnabi-
 lem eam quam lacum Albanū hostes effusum re-
 tro ab cursu suo deriuarent, atq; auerterent à mari.

His nuntiatis, senatus, re deliberata, oratores qui Apollinem consulere, Delphos decreuit. Legati fuerunt celebres magnique viri, Licinius Coffus, Valerius Potitus, & Fabius Ambustus. Qui, cursum nacti prosperum, consulto Apolline sortes domum retulerunt cum alias, tum quæ solennes Latinarum ceremonias edifferebant neglectas: & vt Albani lacus aquam, quoad eius fieri posset, à mari in pristinum alueum reducerent: quod si non valerent, riuis fossisque eam extinguerent per agros demotam. His relatis, sacerdotes sacrificare, populus operi se ad aquam auertendam accingere. Decimo huius belli anno reliquis abrogatis magistratibus, dictator ab fenatu Camillus dictus, magistrum equitum dixit Cornelium Scipionem. inde pro imperio vota nuncupauit, si huiusce belli faustum exitum dii dedissent, ludos magnos se facturum, ædemque deæ, quam Matutam matrem vocant Romani, dedicaturum. Hanc, si ceremonias respicias sacrorum eius, Leucotheam sane censeas esse. Ancillam enim in penetralia abductam cædunt alapis, post expellunt eam, fratrumque liberos amplectuntur præ suis. In sacrificio imitantur nutricum Liberi patris gestus atque Inus pellicis causa casus. Votis susceptis fecit in fines Faliscorum Camillus expeditionem, eosque atque auxiliarios eorum Capenates magno fudit prælio. Mox ad obsidionem conuersus Veiorum, quum difficilem murorum oppugnationem cerneret & arduam, cuniculos, acceptante fossuram circa urbem humo, vt deprimi eatenus opus posset, ne animaduertetur ab hostibus, egit. Quod vbi ex voto successit, vt ad muros eliceret hostem, urbem propalam aggreditur. Alii per cæcos cuniculos clam lunonis ædem, quæ in arce erat, multo omnium amplissimam eius vrbis celebratissimamque, occupant. Quo tempore ferunt, rege Hetruscorum sacrificante, aruspice extis intentum exclamasse, qui hostiæ eius exta profecuisse, ei victoriam deos spondere: eamque vocem, qui in cuniculo erant, Romanos excepisse, ac proruto pauimento, cum clamore ac crepitu armorum profilisse, hostibusque expauescentibus ac fugientibus corripuisse exta, & Camillo obtulisse. Cæterum hæc fabulosa videantur. Vrbe expugnata, militibusque ingentem egerentibus prædam, contemplans ex arce cuncta Camillus, primum illacrymauit: deinde, quum celebraretur à circumstantibus felicitas eius, manus ad cælum tollens precatus est, Iupiter Opt. Max. diiq; recte ac male factorum arbitri, haud vos latet non iniuste nos, sed necessitate compulsos ab infestorum & nefariorum hostium ciuitate persequi pœnas. Siqua tamen nos manet vicissim huius inuidia prosperitatis, oro vt eam luere ego pro vrbe exercituque Romano quamminimo meo priuato incommodo valeam. Simul atq; ita fatus est, (vt in more est Romanis, à precibus & veneratione deorum sese conuertere dextrorsum,) dum circumaggit se, prolabitur. Percussis illis qui aderant, quum humo erexisset se, Ab immensa felicitate, inquit, leui ex voto defunctus sum casu. Vrbe direpta,

A ταύτα τῆ συγκλήτῳ πυθολμῶν, καὶ ἀφ' αὐτοῦ, καλῶς ἐξήγη-
 ἔδοξε, πέμψαντας εἰς Δελφοὺς ἕρεσθαι τὸ θεόν. οἳ δ' ἔπεμψεν-
 τες, ἀνδρες ἐνδοξοὶ καὶ μεγάλοι, Κόστος Λικίνιος καὶ Οὐαλέ-
 ριος Ποπίτος, καὶ Φάβιος Ἀμβυστος, πλῶ τε χρησάμενοι καὶ
 τῷ θεῷ τῆς τοῦ τυχόντες, ἤκον ἄλλας τε πόλεις καὶ κημίζον-
 τες, αἱ πατρίων πινῶν περὶ τὰς καλουμένας Λατίας εὐροῦσαι
 ὀλιγωρίαν ἔφερον αὐτοῖς, καὶ τῆς Ἀλβαίδος ὕδαρ ἐκέ-
 λδον, εἰρηνοῦσαι ὡς αὐτὸν ἐστὶ τὸ θαλάσσης ἀνάγειν εἰς τὸ
 χαλὸν πορὸν, ἢ τὸ το μὴ δυναμένοις, ὀρύμασι καὶ τὰ φρεσι
 τῶν ἀγῶν εἰς τὸ πεδίον καὶ καταμαλίσκειν. ἀπαγγέλλεται δὲ
B πούτων οἱ μὲν ἱερεῖς τὰ περὶ τὰς θυσίας ἔπραττον, ὁ δὲ δῆμος
 ἐξώρει πρὸς τὰ ἔργα, καὶ τὸ ὕδαρ ἐξέτρεπεν. ἢ δ' ἄλλος
 εἰς τὸ δέκατον ἔτος τῆς πολέμου καὶ ἀλύσασα τὰς ἄλλας
 στρατὰς, δικτατορὰ Κάμιλλον ἀπέδειξεν. ἵππαρχον δὲ
 ἐκείνος αὐτὰν προσελέμενος Κορινθίων Σκηπίωνα, πρῶτον
 μὲν δι' ἄρας ἐποίησατο τοῖς θεοῖς, ὅτι τῶ πολέμῳ τέλος δι-
 κλείς λαβόντ' αὐτὰς μεγάλας θείας ἀξίαι, καὶ νεῶν θείας ἰὺ μι-
 τέρα Ματῦτα καλεῖσι Ρωμαῖοι, καὶ ἱερώσιν. ταῦτι μὲν αὖτε
 ἀπὸ τῶ δρωμῶν ἱερῶν μάλιστα Λευκοθεῖαν νομίζουσιν εἶναι, καὶ
C θεράπειαν εἰς τὸ σπῆν εἰσαγγουσα ῥαπίσειν, εἴτα ἐξελα-
 νοισι, καὶ τὰ τῶν ἀδελφῶν τέκνα πρὸ τῶν ἰδίων ἐνακαλί-
 ζονται, καὶ δρῶσι περὶ τῶν θυσίαι ἀπὸς Διονύσου ἔσφοις, καὶ
 τοῖς ἀφ' αὐτῶν παλακῆν πάσει τῆς Ἰῆς προσέοικε. μὲν δὲ
 τὰς ἀρας Κάμιλλος εἰς τὸ Φθίσκων ἐπέδρα, καὶ μάχη με-
 γάλῃ πύποις τε καὶ Καπηνίαις προσδοθήσαντας, αὐτοῖς
 ἐνίκησεν. ἔπειτα πρὸς τῶν πολιορκίαι ῥαπίσκειν τῶν Βηίων,
 καὶ τὸν ἐκ προσβολῆς ἀγῶνα χαλεπὸν καὶ δύσπρην ὄραν,
 ὑπονόμοις ἔτεμνε, τῶν περὶ τῶν πόλιν χωρίων ἐνιδόντων
D τοῖς ὀρύμασι, καὶ καταδεχόμενοι εἰς βάθος ἀγειν ἀδύνατον
 τοῖς πολεμίοις τὰ ἔργα. δὲ προσίουσης ὁδῶ τῆς ἐλπίδος, αὐ-
 τὸς μὲν ἔξωθεν προσέβαλλεν ἐκκαλούμενος ὅτι τὰ τεῖχη
 τοῖς πολεμίοις ἄλλοι δὲ ἀδύνατοι ὑποπορόμενοι ἀφ' αὐτῶν
 ὑπονόμων, ἔλαθον ἐντὸς ἡμέρας τῆς ἀκρας, καὶ τὸ Ἡρα-
 ἱερόν, ὁ μίσητον ἰὺ ἐν τῇ πόλει καὶ μάλιστα ἡμισυμῶν. ἐν ταῦ-
 τα λέγεται τυχεῖν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τὸν ἡγεμόνα τῶν
 Τυρρῶν ἐπὶ ἱεροῖς τὸν δ' μαρτυρῶν εἰς τὰ σπλάγχνα καπιδοῦσα,
 καὶ μέγα φηγεῖσθαι, εἰπεῖν ὅτι ἰκίω ὁ θεὸς δίδωσι πᾶσι
 καὶ ἀκαλοῦσθαι τοῖς ἱεροῖς ἐκείνοις. ταύτης δ' τῶ φωνῆς
E τοῖς αὖτε ὑπονόμοις Ρωμαῖοις ἐπαχρίσαντας, ταχὺ δὲ
 ἀπῆλθον τὸ ἔδαφος. καὶ μὲν βοῆς καὶ φόβου τῶν ὀπλων ἀ-
 ναδύσας, ἐκπλαγῶν τῶν πολεμίων καὶ φυγόντων, ἀρπά-
 σαντας τὰ σπλάγχνα, κημίσαι πρὸς τὸν Κάμιλλον. ἀλλὰ
 ταῦτα μὲν ἰσως εὐκίενα δόξει μνησασιν. αἰλούσης δὲ τῆς
 πόλεως καὶ κράτος, καὶ τῶν Ρωμαίων ἀγόντων καὶ φερόντων
 ἀπειροῖν τινα πλῆθον, ἐφορῶν ὁ Κάμιλλος ἀπὸ τῆς ἀκρας τὸ
 προσήομα, πρῶτον μὲν ἑσῶς ἐδάκρυσεν, εἴτα μεκαρῶν
 ὑπὸ τῶν ἀγόντων, ἀνέχε τὰς χεῖρας τοῖς θεοῖς, καὶ προσδ-
 χόμενος εἶπε, Ζεῦ μέγιστε, καὶ θεοὶ χρηστῶν ὀπίσθησι καὶ πη-
F ρῶν ἔργων, ἀλλ' εἰ που σωθήτε Ρωμαῖοις ὡς ἐπὶ τῶν δίκλων, ἀλ-
 λά καὶ ἀνάγκη ἀμυνόμενοι, μετερχόμεθα δυσμενῶν ἀνδρῶν
 καὶ τῶν ἀνόμων πόλιν. εἰ δὲ ἄρα τις (ἔφη) καὶ ἡμῖν ἀντίστροφος
 ὀφείλεται τῶν παρῶν νήμεσις ἀπὸ τῆς ἀξίας, εὐχόμεθα ταῦτι μὲν ὑπὸ τῶν πόλεως καὶ φρατῶν Ρωμαίων εἰς ἐμαυτὸν ἐλα-
 χίστῳ κακῶν τελευτήσασθαι. ταῦτ' εἰπόντων, (κατὰ τὸν ὅτι Ρωμαῖοις ἔτος ἐπέδραμένοις καὶ προσκυνήσασθαι ὅτι διὰ
 ἐξελίπειν,) ἐσφάλη περὶ τῶν ἀγόντων, ἀπῆλθον δὲ τῶν παρῶν, πάλιν ἀναλαβὼν ἑαυτὸν ἐκ τῶν παρῶ-
 ματος, εἶπεν ὡς γένηεν αὐτῶν κατ' ἀρχὴν σφάλμα μικρὸν, ἐπὶ δὲ τυχεῖα μεγίστη. ἀφ' αὐτοῦ δὲ τῶν πόλιν,

quæ expiationibus & piaculis esset placanda. Tum senatusconsultum factum est, non quin præda maneret diuisa, (neque enim fieri commodè aliter poterat) sed ut prædæ, quam quisque habuisset, partem decimam iuratus in medium conferret. Fuit id acerbum magnopere & graue militibus, hominibus egenis, post labores exudatos multos, eorum quæ quasiuerant & iam absumpserant, tantam cogi inferre portionem. Quorum tumultu quum Camillus vndique percelleretur, neque causam expediret commodiorem, descendit ad ineptissimam, oblitum se voti confessus. Illi verò fremebant, cum qui votum conceperat de rerum hostilium sacra decima, nunc eam cogere ex fortunis ciuium. Attamen ex iis quæ omnes pro rata quisque contulerunt, decreuerunt crateram auream faciendam & Delphos mittendam. Quia verò auri Romæ copia deerat, magistratibus vnde compararent consultantibus, matronæ vtrò, cæteribus ad eam deliberationem habitis, aurea ornamenta corpori suo dicata omnia, octo talentorum pondere, accommodauerunt ad donum. Honos iis à senatu meritis est habitus, decreto ut in matronarum laudem oratio funebris, ut fieri viris solet, (neque enim laudari publicè fœminam defunctam antè fuerat receptum) haberetur. Inde ex principibus tres oratores in nauim longa, viris delectis instructa & ornatu solenni, Delphos mittunt. Erat autem & hyems & cœlum serenum. At operæpretium est audire quemadmodum illi in summum adducti periculum, præter spem tamen euaserint. Liparensium naues eos ad Æoli insulas vento destitutos pro prædonibus persequiebantur. Qui vbi supplices manus tēderunt, à vi quidem abstinerunt illi, sed nauem alligatam deuexerunt in portum. Quum autem piratica iudicassent, & res atque corpora sub hasta venderent, egrè vnus virtute & autoritate viri Timothei sunt prætoris inducti ut dimitterent eos, quos est cum præsidio etiam nauium suarum profequutus, adiutorq; in dedicando dono fuit. Quæ res merito ei Romæ honori cessit. Tribunis plebis postea rogationem de transmigrando Veios renouantibus, quod in tempore aduersus Faliscos exortum bellum esset, comitia in principum fuerunt potestate, quibus cum aliis quinque tribunus militum Camillus creatur. Quippe duces res postulabant autoritate & nomine cum rerum vsu præditum. Postquam suffragia dedit populus, Camillus, exercitu cōscripto, mouit in Faliscos, urbemq; munitam atq; omnibus ad bellum necessariis instructam circumfedit Falerios. Quamquam autem capi urbem nec procliuē erat, nec breuis esse perspiceret spatii, parabat versare tamen ciues & distingere, ne domi resides, tribunorum plebis intenderent concionibus & seditionibus. Quo remedio ferè semper vtebantur, medicorum more, ad motus turbulentos ex ciuitate propellendos. Falisci autem, quibus septos vndiq; credebant se, munitioibus freti, vsq; ad cœdem contemnebant obsidionem, ut præter stationes in muris dispositas togati per urbem reliqui obseruarentur, liberiq; eorum circa ludos literarios frequentes essent, & circa muros ambulationis exercitationisq; causa produceretur à magistro. Communi enim demandabant, Græcorū more, Falisci liberos, ut iisdē à prima ætate rudimentis contubernioq; affluerent.

A ἰλασμοῦ καὶ χειρηρίων δεομένων. ἢ Φισαμῆος ἢ τῆς βουλῆς τὴν μὲν ὠφέλειαν, (χαλεπὸν γὰρ ἰὼ αἰάδασον μὴ χυμῶσαι) τοὺς δὲ λαβόντας αὐτοῖς σὺν ὄρκῳ τὴν δεκάτην πᾶσι φέρειν εἰς μέσον ἐγένετο πολλὰ λυπηρὰ καὶ βίαμα πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἀνδρόποισι πένητας καὶ πολλὰ πεπονηκότας, αἰάδαζομένοις ὧν ἐκέκταντο καὶ κατεχέχρωτο, μέγας εἰσφέρειν ἑσσοῦτον. Ἰορυβουμῆος δὲ ὑπὸ αὐτῷ παρὶ Καμίλλῳ, καὶ παρὰ φάστος ἀπορωῦντι βελτίονος, εἰς τὸν ἀτοπώτατον τῶν λόγων στυγέριον καὶ ἀφ᾽ ἑλπίων, ὁμολογῶντι ὅτι λαβόντες τῆς δέχης. οἱ δὲ ἐχαλέπαινον, εἰ τὰ τῶν πολεμίων δεκατὴν εἰς ἀνάθημα, τότε, ἢ δεκάτην τὰ τῶν πολιτῶν. οὐ μὲν δὲ ἀπὸ τῶν ὅσων ἔδει μέγας εἰσενεγκνέτων, ἔδοξε κρατῆρα χρυσοῦ καὶ ἀσκαθῶσαι, εἰς Δελφοὺς ἀποστέλλαι. χρυσοῦ δὲ ἰὼ ἀπέστις ἐπὶ τῇ πόλει, καὶ τῶν ἀρχόντων ὅθεν διπορεῖται σκεπυῶτων, αἱ γυναικὲς αὐτὰ κατὰ αὐτὰς βουλοσάμεναι, τὸν ὄντα χρυσοῦ ἐκάστη πρὸς τὸ σῶμα κόσμον ἐπέδωκαν εἰς τὸ ἀνάθημα, καθῆμαι χρυσοῦ χυμῶν οὐκ ἔπαυσαν. καὶ ταῦτα μὴ ἢ συγκλητὸς ἀποδιδούσα ἡμῶν ἀπέστειλε, ἐψηφίσαντο μὲν θάνατον, ὡς πρὸς ἐπὶ τοῖς ἀνδράσι, καὶ τοῖς γυναιξὶ λέγεσθαι τὸν ἄξιον ἔπαινον. οὐ γὰρ ἰὼ εἰσομῆρον πρῶτον ἐγκωμιάζεσθαι γυναικῶν δημοσίᾳ, τελευτήσασαι. ἐλόμηνον δὲ βεῖς ἀνδρας ἐκ τῶν ἀρχόντων, θεοῖς, καὶ ναὺν μακρὰν βυδουροῦντι πληρώματα καὶ κόσμῳ πθυημεικῶ καὶ ἀσκαθῶσαι ὅς ἐπεμψάν. ἰὼ δὲ ἄρα καὶ χυμῶν, καὶ γαλιῶν θαλάσσης. ἀργαλέον ὡς ἐκείνοις στυγέτιχες τότε παρὰ ὅσων ἐλθόντας ἀπολέσθαι, ἀφ᾽ ἑσσοῦτον αὐτῶν ἀποσδοκῆταις τὸν κίνδυνον. ἐπέπλευσαν γὰρ αὐτοῖς Λιπαρέων τεύχεα πρὸς τὰς Αἰόλου νήσους, τὰ πᾶσι πᾶσι ἐκλιπόντος ὡς λησαῖς. δεομένων ἢ καὶ παρὰ χυμῶν χείρας ἐμβολῆς μὴ ἔχοντες, τὴν δὲ ναὺν ἀναψάμενοι καὶ καταγαγόντες, ἐπεκέρυθη ἅμα καὶ τὰ χυμῶν καὶ τὰ σώματα, πρὸς αὐτὰ κρίναιτες ἔτι. μάλιστα δὲ ἐνός ἀνδρὸς ἀρετῆ καὶ διωμῆς Τιμησιθέος τῆς στρατηγῆς πρῶτον, μετὰ τὴν αὐτῆς. ὅς ἢ καὶ παρὰ κατελέσθαι ἴδμεν πλοῖα παρέπεμψε, καὶ συκαθέρωσε τὸ ἀνάθημα. διὸ καὶ ἡμᾶς ἔχει ἄς εἰς ἰὼ ἐν Ρώμῃ. τῆς δὲ δημοσίων αὐτῶν ἐπεχρόντων τῶν πρὸς τῆς διοικισμῶ νόμων, ὁ παρὰ Φησίσκῳ πόλεμος ἐν κατὰ πρῶτα φανείς, ἔδωκε τοῖς παρὰ τοῖς ἀνδράσι ἀρχαῖς ἀσκαθῶσαι καὶ γυνῶν καὶ Καμίλλῳ ἀπέδωκε μετὰ ἐτέρων πέντε χιλίον, ὡς τῶν παρὰ τῶν ἡγεμόνων δεομένων ἀξίωμα καὶ δοῦσαι μετὰ ἐμπειρίας ἔχοντος.

E Φισαμῆος ἢ τῆς δήμῳ, λαβὼν διώαμιν ὁ Καμίλλος, εἰς τῆς Φησίσκῳ ἐνέβληε καὶ πόλιν ἐρυμνῶν καὶ κατεσκευασμένην πάντων εἰς πόλεμον καλῶς, Φησίσκῳ, ἐπολιόρκει. τὸ μὲν ἐλεῖν οὐ μικρὸν ἔργον, ὅσων χρόνου τῶν τυχόντος ἡγούμενος, ἄλλως δὲ τρεῖς τοῖς πολίταις καὶ πρὸς αὐτῶν βουλομένων, ὡς μὴ χρολάζοιεν, οἵκαὶ κατὰ δήμοι, δημογυμνασθῶν καὶ στασιάζειν. ὅτι φησὶ γὰρ αἰὲν φαρμάκῳ τούτῳ χυμῶν διετελειῶν, ὡς πρὸς ἰατρῶν, τὰ παρὰ κλητὰ πάση τῆς πολιτείας, ἔξω βέποντες. οὕτως δὲ τῆς πολιορκίας κατεφρόνουν οἱ Φαλίεροι, τὰ πρῶτα χρόνον ἐξωχραδαίνας τις δόντες, ὡς τε πλεῖον τῶν τείχη φυλασσόντων, τὸς ἄλλοις ἐν ἰμαίοις καὶ τὴν πόλιν ἀνατρέφουσαν τὸς ἢ παιδάς αὐτῶν εἰς τε τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶν, καὶ πρὸς τὰ τείχη πρὸς ἐπιπαθήσοντας καὶ γυμναστούς ὑπὸ τῶν διδασκάλων καταβιάζεσθαι. χυμῶν γὰρ ἐχρόντο παρὰ διδασκάλῳ, ὡς πρὸς Ἑλλήνας, οἱ Φαλίε-

se iniqua damnatione ob turpem noxam circumueniendum proderent vel illudendum inimicis. A quibus, re inter ipsos deliberata & communicata, responsum tulit, non posse se illum, ut videbatur, iudicio eripere, collaturos quanti damnatus esset. Ita ille tantæ impatiens indignitatis, statuit, consultrice ira, cedere vrbe, & in exilium abire. Salutata vxore & filio, domo tacitus ad portam progressus, ibi substitit, conuersusque, supinas manus terendit ad Capitolium, ac deos precatus est, si innoxius populi iniuria & inuidia suggillatus in exilium pelleretur, ut primo quoque tempore populum Romanum pœniteret, omnibusque mortalibus constaret ope eum egere sua & desiderare Camillum. Ille quum diras ciuibus, ut Achilles, imprecatus, solum vertisset, indicta causa damnato lis ei est assium quindecim millibus æstimata. Quæ summa ad argenti rationem relata efficit mille & quingentas drachmas. As enim erat pecuniola, vnde decussis denarius vocabatur. Camilli vota haud est quisquam Romanorum quin insequutam confestim pœnam arbitretur, ac vindictam violato non gratam quidem, imò acerbam, nobilem tamen contrigisse & memorabilem. Tanta deorum ira vrbi Romanæ incubuit, tantamque ea tempestatas secum trahens cladem & discrimen vnà cum ignominia vrbe oppressit, siue casus in id temporis incidit, siue munus deus hoc curat quispiam, ne impunè opprimatur virtus ingratitude. Primùm mense Iulio mors censoris magnum malum denuntiare in foribus esse visum est. Populus enim Romanus supra modum dignitatem censoriam veneratur & sacram habet. Alterum prodigium fuit: Vir quidam ante Camilli exilium, obsecrus ille quidem nec senatorii ordinis, probus tamen & frugi certè habitus, tribunus M. Ceditius renuntiauit rem non sanè contemnendam. Superiore, ait, nocte ex via quam nouam vocant, quum à quopiam alta voce appellaretur, respexisse se, nec vidisse tamen quenquam: audiuisse autem humano maiorem vocem, quæ sibi hoc diceret, Age M. Cediti, tribunis militaribus nuntia summo mane intra paucos dies Gallos exspectent. Tribuni hæc relata spreuerunt & habuerunt pro ludo. paulò post insequuta est Camilli calamitas. Galli ex Celtis oriundi patria, quum alere prægrauante multitudine omnes non valeret, ad nouas quærendas sedes feruntur profecti. Multa millia iuuenum bellicosorum erant, quos longè maior sequebatur puerorum & mulierum caterua. Horum pars Oceani Septentrionalis Riphæis superatis montibus oras inuassisse, atque vltima infedisse Europæ, pars inter Pyrenæos montes & Alpes sedibus positis iuxta Senones & Celtorios diu habitauisse. Pòst vino, quod tum allatum primùm ex Italia fuit, gustato, ita fuisse potus noua voluptate capti & infanisse omnes, ut arreptis armis, parentes secum trahentes, ilicò contenderent versus Alpes, regionem illam, quæ tam præstantem fructum gigneret, quæsituri, præ qua sterilem aliam imitemque ducebant. Inuexisse in Galliam vinum atque illiciendæ in Italiam gentis autor & dux Aruns dicitur fuisse, clarus in Hetruria vir, neq; sua sponte improbus, sed ex casu huiuscemodi. Tutor erat pupilli inter populares opulētissimi & formæ præcellentis, Lucumoni erat nomen.

A μή ποείδειν αὐτὸν ἀδίκως ἐπ' αἰτίας πονηραῖς ὄφλοντα, καὶ καταγέλαστον ὑπὸ τῆς ἐξορίας γυρόμενον. ἐπεὶ δὲ οἱ φίλοι βουλοσάμενοι καὶ ἀπελευθερῆντες ἑαυτοῖς, ἀπεκείναντο, πρὸς μὲν τὴν κείσιν αὐτῷ μηδὲν οἰεσάμενοι βοηθήσειν, τὴν δὲ ζημίαν ὀφείλοντι σιωπῆσαι, ὅτι ἀνασάμενος, ἔγνω μεταστῆναι καὶ φυγεῖν ἐκ τῆς πόλεως πρὸς ὄργυον ἀσασάμενος οὖν τὴν γυναῖκα καὶ τὸν υἱόν, ἀπὸ τῆς οἰκίας παρήει σιωπῆ μέρει τῆς πόλεως ἐκεῖ ἵετο, καὶ μεταστῆναι ὀπίσω, καὶ τὰς χεῖρας αἰατεῖνας πρὸς τὸ Καπιτώλιον, ἐπηύξατο τοῖς θεοῖς, εἰ μὴ δίκαιος, ἀλλ' ὑβρεὶ δήμου καὶ φθόνῳ παρρηλακίζομενος ἐκπίπτει, καὶ ῥωμαίους μεταμοῦσαι, καὶ πᾶσαν ἀνθρώποις φανεραῖς ἡμέρας δεομένης αὐτῶν, ἐπὶ ποταμῷ τῷ Καμίλλον. ἐκεῖνος μὲν οὖν, ὡς περὶ ὁ Ἀχιλλεύς, ἔρας γέμενος ὅτι τοῖς πολίταις καὶ μετὰ τὴν ὄψιν ἐρήμιον, ἡμίση μυσίων καὶ περὶ ἀκροχελίων ἀσασίων ἔχουσαι ὁ γινέσθαι πρὸς ἔργυρον λόγον, χίλια δραχμῶν καὶ πεντακῆσιν ἀσασίων γὰρ ἡ δὲ ἔργυρον, καὶ δὲ δεκάχρατον ἔτι καλεῖτο δινάριον. οὐδὲις δὲ ἐστὶ ῥωμαίων ὅς ἐνομίσει τὰς δίκας τῷ Καμίλλῳ ταχῆ τῷ δίκῳ ὑπολαβεῖν, καὶ ἡμέρας αὐτῷ πτωχεῖαν τῆς ἀδικίας, ἔχῃ ἡδείας, ἀλλ' ἀπαραῖ, ὀνομαστῆναι καὶ τὴν ἀδελφότην. Ἰσοσάτη **C** ποείληται τῷ Ῥώμῳ νέμεσις, καὶ πᾶσιν ἀγῶν φθόνον καὶ κίνδυνον ἄμα μετ' ἀρχῆς ἐφαίη καὶ πρὸς τὸ πόλιν, εἴτε τὸ τυχεῖς ἔτι σιωπῆσθαι, εἴτε καὶ θεῶν υἱὸς ἔργον ἐστὶ μὴ ποείσθαι μὲν ἀρετῆς ἀρχαῖς καὶ πρὸς τὸν πόλιν οὖν ἔδοξε σιμειῖον γερνῆσαι καὶ κατὰ μὲν τὸν Ἰουλίαν μίμωος, ἢ τὸ τιμητῆς τελευτή. μάλιστα γὰρ δὴ Ῥωμαῖοι σέβονται καὶ νομίζουσιν ἱεραὶ τῷ ἱμνητῆρι δαχμῶν. δούτερον δὲ, πρὸς τῷ Καμίλλῳ φυγῆς, αὐτῷ ἐπιφανῆς μὲν, ὅσοι ἐκ τῶν βαλῆς, ἐπιφανῆς καὶ καὶ χεῖρας ἐπὶ δοκῶν, Μάρκος Κεδίκιος, αἰδέετο πρὸς τὸν χιλιάρχου πρῶτον φροντίζον ἀξίον. ἔφη γὰρ ἐν τῇ **D** παραχημῆσει νυκτὶ κατ' ὁδὸν βαδίζων ἡ κατὰ ὀνομαστῆσαι, κλητῆς ὑπὸ υἱὸς φτεγῆσθαι μέγα, στραφύσαι, καὶ τεασασαί μὲν ὁσδῆνα, Φωνῆς δὲ μείζονος ἢ κατ' ἀνθρώπων ἀκρόσθαι, πᾶδε λεγούσης, Ἄγε Μάρκε Κεδίκιε, λέγε πρὸς τὸν ἔρχοντα, ἔωθεν ἐλθῶν, ὀλίγη χροῖα Γοράτας πρὸς δεχέσθαι. τῷ ἀκρόσθαι οἱ χιλιάρχου, γῆρα καὶ παιδῶν ἐποιοῦντο. καὶ μετ' ὀλίγη σιωπῆσθαι τῷ Καμίλλον. οἱ δὲ Γαλατῆς τῶν Κελτικῶν γῆρας ὄντες, ὑπὸ πλῆθους λέγεται τὴν αὐτῶν ἀπολιπόντες, ὅτι ἔσθαι αὐτῶν κη βέφθαι ἀπὸ μῆρας, ὅτι ζητήσιν ἐτέρας ὀρμησθαι μυσίαδες ἢ πολλὰ γυρόμενοι νέων ἀνθρώπων καὶ μαχίμων, ἐπὶ ἢ πλείους παίδων καὶ γυναικῶν ἀγῶντες, οἱ μὲν ὅτι τῷ βόρειον Ὀκεανόν, ὑπερβόρῃτες τὰ Ρίπαία ὄρη, ῥυθῶναι, καὶ τὰ ἔρατα τῆς Εὐρώπης καταγῆναι, οἱ δὲ μετὰ τὸ ὑπὸ ῥυθῶν ὄρη καὶ τῷ Ἀλπεων ἰδρυθέντες, ἐπίε Σενώνων καὶ Κελτικῶν κατακτείνου χρόνον πολὺν. ὅψιν δὲ οἱ γὰρ σάμενοι τότε πρὸς τὸν Ἰταλίας ἀφῆκα μυσίους, ἔτι πρὸς ἡμαρτῶν δὲ πόμα, καὶ πρὸς τῷ κηνοτήτα τῷ ἡδοῖς ἐκφεγνῆς ἡμέρας πρῶτες, ὡς τε ἔραμενοι τὰ ὄπλα, καὶ γνέας ἀναλαβόντες, ὅτι τῷ Ἀλπεῖς φερεσθαι, καὶ ζητεῖν ἐνείνω τῷ γῆν ἢ ποῖτον κερπὸν ἀναδίδωσι, τῷ δὲ ἀνῆν ἀκέρπῳ ἡγεῖσθαι καὶ αἰήμερον. ὁ δὲ εἰσαγαγὼν τὸ οἶνον παρ' αὐτῶν καὶ παρῆσθαι ὅτι τῷ Ἰταλίας μάλιστα καὶ πρῶτος, Ἄρρων λέγε) ἡμέρας ὑπὸ ῥυθῶν, ἀνῆρ ἐπιφανῆς, καὶ φύσθαι μὲν ἔπῳνησθαι, συμφορᾷ ἢ πῳαυτῆ χροσάμενος. ἡ δὲ ὅτι ἔσθαι παιδῶν ὀρφανῶν, πλῆθος τε πρὸς τῷ πολιτῶν, καὶ γαυμαζομῆς κατ' εἶδος, ὀνομα Λυκαῖμος.

οὗτος ἐκ νέου τὸ δὲ τῶν Ἀρρῶν διατῶν εἶχε, καὶ μειράκιον
 ὦν, ἔκ ἀπέλειπε τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ παρθεποιεῖτο χαίρειν πτωχῶν
 ἐκείνῳ, καὶ πολὺν χρόνον ἐλάττανε διεφθαρκῶς ἀπὸ τῆς
 γυναικῆς, καὶ διεφθαρμένος ὑπὸ ἐκείνης ἦδη δὲ πῶρρον τῶν
 πάντων ἀμφοτέρων γερονότων, καὶ μὴτ' ἀφείναι τὴν ὀπιθυ-
 μίαν, μὴτε κρύπτειν ἐπὶ διουαλδῶν, ὁ μὲν νεοδύσχος ἐπεχείρη
 φανερώς ἀποπαύτας ἔχεν τὴν αἰδέσπον· ὁ δὲ αἰὲρ ὅτι δίκλιον
 ἐλθὼν, καὶ κρατούμενος πλήθῃ φίλων καὶ χρημάτων καὶ
 δαπνῶν ὑπὸ τῶν Λουκρυμῶνος, ἐξέλιπε τὴν ἑαυτοῦ. καὶ
 πυρόμενος τὰ τῶν Γαλατῶν, ἦκεν ὡς αὐτοῖς, καὶ καθήσασ-
 το τὴν εἰς τὴν Ἰταλίαν στρατείας. οἱ δὲ ἐμβολῶντες, διὗτος ἐκρά-
 τῶν τῆς χώρας ὅσῳ τὸ παλαιὸν οἱ Τυρρῶνοί κατεῖχον, ἀπὸ
 τῶν Ἀλπεων ἐπὶ ἀμφοτέρων καθήκουσαν τὰς θαλάσσιαις·
 ὡς καὶ πῦρμα μὲν τῶν λόγων, τὸ μὲν γὰρ βορρῶν θαλάσσιον,
 Ἀδριατικὸν καλεῖται, ἀπὸ Τυρρῶνικῆς πόλεως Ἀδρίας· τὴν δὲ
 πρὸς νότον κεκλιμένον, αἰπικρις, Τυρρῶνικὸν πέλαγος. πᾶ-
 σα δὲ ἐστὶ δεινρόφυτος αὐτῆ, καὶ ἄρεμνασιν ὕψους, καὶ κα-
 τάρρυντος ποταμοῖς. καὶ πόλεις εἶχεν ὀκτωκῆδεκα καλὰς
 καὶ μεγάλας, καὶ κατεσκευασμένας πρὸς τὴν χρηματι-
 σμὸν ἐργατικῶς, καὶ πρὸς διατῶν πῶνθημερικῶς, αἱ οἱ Γα-
 λαταί, τὸς Τυρρῶνοίς ἐκαλεῖντες, αὐτοὶ κατεῖχον ἀλλὰ
 ταῦτα μὲν ἐπὶ ἀρχῆς συχρῶν ἦν χροῖα πρὸς τέρων. οἱ δὲ Γα-
 λαταί πρὸς πόλιν τότε Τυρρῶνίδα Κλαύσιον στρατῶσαντες,
 ἐπολιόρχον. οἱ δὲ Κλαύσιοι κατὰ φύσιν τῶν τῶν Ρωμαίων,
 ἠτήσαντο πρὸς τὸν παρ' αὐτῶν καὶ γράμματ' αὐτῶν πρὸς τὸς βαρ-
 βάρους. ἐπέμψθησαν δὲ τῶν Φαβίων ἄνδρες τρεῖς ἀνδρες Ἰδοκί-
 μοι, καὶ τιμὰς μεγάλας ἔχοντες ἐν τῇ πόλει. τούτους ἐδέξατο
 μὲν οἱ Γαλαταί φιλαδέφφως, ἀλλὰ τῶν τῶν Ρώμης ὄνομα,
 καὶ παυσάμενοι τὴν πρὸς τὰ τείχη μάχης εἰς λόγους συνηλ-
 θον· πῶνθημερικῶν δὲ αὐτῶν ὅτι παρόντες ὑπὸ Κλαύσιον
 ἦσαν ἐπὶ τῆς πόλιν, γαλατῶν ὁ βασιλεὺς τῶν Γαλατῶν Βρέν-
 νος, Ἀδριανὸν ἡμᾶς (ἔφη) Κλαύσιοι, γίνω καὶ χροῖαν ὀλίγην
 μὲν γεωργεῖν διουαλδοί, πολλὴν δὲ κατεῖχον ἀξιοῦντες, καὶ
 μὴ μετὰ δίδόντες ἡμῖν ξείνοις οὔσι καὶ πολλοῖς καὶ πένησι. ταῦ-
 τα δὲ ἄρα καὶ ὑμᾶς ἠδίκησιν, ὡς Ρωμαῖοι, πρὸς τέρων μὲν
 Ἀλβανοὶ καὶ Φιδυάται, καὶ Ἀρδιαταί, καὶ οἱ Οὐήιοι καὶ
 Καπυάται, καὶ πολλοὶ Φαλίσκων καὶ Οὐολύσκων· ἐφ'
 οὗ ὑμεῖς στρατῶντες, εἰ μὴ μετὰ δῶν ἡμῖν τὴν ἀγαθῶν, αἰ-
 δραποδίξεσθε, ληλατεῖτε, καὶ κατασκάπτετε τὰς πόλεις
 αὐτῶν· ὁ δὲ ὑμεῖς γε δεινὸν ὁ δὲ ἀδικῶν ποιῶντες,
 ἀλλὰ τὰ παρθεσὺν τῶν νόμων ἀκαλοῦντες, ὅς ᾧ κρείττονι
 τὰ τῶν ἠτιόνων δίδωσι· ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν θεῶν, καὶ τελευτῶν
 εἰς τὰ θεῖα, καὶ γὰρ τέτοις ἐκ φύσεως ἐνεσιν, ὅς ζητεῖν πλέον
 ἔχον τὰ κρείττονα τῶν ὑποδεετέρων. Κλαύσιοι δὲ παύσασθε
 πολιορκουμένους οἰκτεῖσθε, ὡς μὴ καὶ Γαλατῶν διδάξητε
 χροῖα καὶ φιλοκτιρμονας ἡμέας τοῖς ὑπὸ Ρωμαίων ἀδι-
 χουμένοις. ἐν τῶν τῶν λόγων ἐγνωσαν οἱ Ρωμαῖοι τὸν
 Βρέννον ἀσυμμάτως ἔχοντα· καὶ παρθεσὺν εἰς τὸ Κλαύ-
 σιον, ἐπάρρυνον καὶ παρρῶν τοῖς ἀνδράς ἐπέξχθη τῶν
 βαρβάρους μετ' αὐτῶν, εἴτε τὴν ἐκείνων δὴκίον κατα-
 μαθῆν, εἴτε τὴν ἑαυτοῦ ὅτι δειξάσθαι θέλοντες. ἐκδρομῆς
 δὲ τῶν Κλαύσιων καὶ μάχης πρὸς τὰ τείχη ἡμορμῆς, εἰς τὴν
 Φαβίων, Κοίντος Ἀμβουσιος, ἵππων ἔχων ἐξήλασεν αἰτίος ἀνδρὶ μέγα καὶ καλῶ, Γαλατῆ, πολὺ παρθεσὺν
 ἡ τῶν δῆλων ἀγροητῆς ἐν δὲ τῶν τῶν τῶν σιμῶν ὄξεια ἡμέαται, καὶ τὰ ὅπλα παρθεσὺν τῶν ὄφιν
 ἀποκρύπτειν. ὡς δὲ ὅτι κρεατῆσας τῆς μάχης, καὶ καταβδῶν ἐσκύλασε τὸν ἀνδρα, γινώσκων ὁ Βρέννος αὐτῶν,

A Hic apud Aruntem à puero educatus fuerat, &
 iam adolescens etiam non reliquit domum eius,
 ipsius duci se consuetudine simulans. Diu Aruntis
 vxorem ignari corruperat, & ipse corruptus fuerat
 ab ea. Quum eò amor vtriusque exarsisset vt neq;
 compescere libidinem, neque possent occultam
 habere, adolescens propalam per vim aufert mu-
 lierem. Vir iure pœnas persequutus, postquam
 eum frequentia amicorum, magnitudine pecunię
 sumptibusque superauit, Lucumo ex patria pro-
 fugit, atque ad Gallos, de quorum viribus audie-
 rat, contulit se, illisque se in Italiam expeditionis
 ducem præstitit. Galli primo impetu totam occu-
B pant regionem, quam Thusci ab Alpihus ad supe-
 rum inferumque mare pertinentem quondam te-
 nuerant. Nomina sunt argumento, quorum al-
 terum ad Aquilonem vergens Adriaticum, ab
 Adria Thuscorum colonia: alterum ad meridiem
 spectans communi vocabulo gentis Thuscum vo-
 cant. Arboribus regio omnis pascuisque lata at-
 que irrigua fluminibus, incolebatur vrbibus octo-
 denis insignibus & amplis, ad rem industria pa-
 randam & ad luxum vitę pariter comparatis. Has
 Galli eiectis Thuscis, ipsi infedere. Verum hæc
 multo antè acta fuerant. Galli Clusium tunc He-
C truriz vrbem ad motis copiis obsidebant. Clu-
 fini, opem ab Romanis postulantes, orauerunt vt
 legatos cum literis ad barbaros mitterent. Missi
 fuere tres ex Fabiorum gente clari vici, qui ma-
 gnos honores adepti Romę erant. His Galli, pro-
 pter nomen vrbis, comiter exceptis, omiffa oppu-
 gnatione in colloquium conuenerunt. Qua Clusi-
 norum iniuria incitati, vrbem eorum oppugna-
 tum venissent Romanis quærentibus, ridens Gal-
D lorum rex Brennus, Iniuria afficiunt, inquit, nos
 Clusini, qui solum & agrum latius affectent possi-
 dere quàm colere valeant, neq; aduenis nobis, qui
 multi sumus & inopes partem concedant finium.
 Eadem in vos iniuria, Romani, primùm Albano-
 rum, Fidenatum & Ardeatium fuit: nunc Veien-
 tium, Capenatum, multorumq; Falisci & Volsci
 nominis. Quibus, nisi parte fortunarum suarum
 vobis cedant, arma infertis, in seruitutē eos abripi-
 tis, populamini, vrbes excinditis. Neq; factū id ve-
 strum tamen iniquū sit, sed antiquissimā legem se-
 quimini ducē, quæ fortibus res largitur ignauorū,
 ducta à deo & ad bruta vsq; terminans. Nam & his
 natura comparatū est vt præferri imbecillioribus
 velint præstantiora. Desinite Clusinoꝝ deplorare
E obsidionē, ne exemplo Galli vestro incipiant op-
 pressorū à vobis misereri. Ex hoc responso abhor-
 rere Brennum cognoscunt Romani à quietis con-
 filiis. Itaq; Clusium ingressi, ciues confirmant & acu-
 unt, vt vnà secum faciant in barbaros impressionē,
 siue quò experirentur illorum virtutem, siue vt o-
 stenderent suam. Quum eruptione pro muris
 Clusinis pugnarent, vnus ex Fabiis Q. Ambustus
 euectus extra aciem equo, Gallo cuidam proce-
 ritate corporis & forma insigni, qui longè ante
 signa extulerat se, occurrit ignotus initio, quòd
 esset concursus acris, & perstringeret aciem ho-
F stium fulgentia eius arma. Vt barbarum superauit
 pugna occiditq; legendē spolia agnouit Brennus,

Sacrum ignem Vestæ virgines cum sacris rapien-
 tes profugerunt. Scribunt tamen nonnulli præ-
 ter æternum ignem nihil eas seruare, quem Nu-
 ma rex, tanquam rerum omnium principium, de-
 dit colendum. Habet enim vim mouentem supra
 cætera ignis: & generatio motus est, aut cum mo-
 tu certe. Reliquum materiæ destitutum calore,
 torpidum iacens & mortuo simile, velut animam
 quærit ignis vim: quæ simulatque accessit, con-
 fert se ad agendum quid aut patiendum. ignem i-
 gitur virum curiosum, & quem fama tenet ob sa-
 pientiam cum Camænis consuetudinem habuif-
 se, Numam, consecrasse & perennem mandasse
 seruandum, vt instar æternæ, quæ vniuersitatem
 moderatur, virtutis. Alii ignem, Græcorum mo-
 re, purum sacris proponi ardentem: cætera in pe-
 nentralibus condita præter has virgines, quas Ve-
 stales vocant, nemini conspecta. Plurimorumque
 vulgatum sermone est Mineruæ signum ibi asser-
 uari, ex Troia in Italiam ab Ænea aduectum. Sunt
 qui fabulentur deos ex Samothracia, quum Tro-
 iam conderet, attulisse eo Dardanum, atque sa-
 crasse, sacraque & ceremonias iis instituisse: Æneam
 inde, capta Troia, clam sublata seruasse, dum in I-
 talia confedit. Qui vero maiorem habere se huius
 dei notitiam iactant, duo aiunt illic reposita dolia
 esse, apertum alterum atque inane, alterum ple-
 num & consignatum, solarum vtrumque sanctiffi-
 marum harum virginum permiffum oculis. Hos
 alii hinc arbitrantur falli, quod ea tempestate vir-
 gines maximam sacrorum partem in duo condi-
 tam dolia defoderint sub æde Quirini, vnde locus
 adhuc doliorum seruet nomen. Præcipuis vero &
 dignioribus sublati sacris trans fluuium cœpe-
 runt fugam. Ibi L. Albinus, de plebe homo, plau-
 stro coniugem paruosque liberos suos cum rebus
 necessariis inter profugientes exportans, vbi ferre
 gremio virgines sacra Deum conspicit omni de-
 stitutas ope & fatigatas, euestigio vxorem ac libe-
 ros cum rebus suis detrahit ex plauastro, illas in ve-
 hiculum imponit, vt in ciuitatem quandam Græ-
 cam recipiant se. Huius religionem & reuerenti-
 am Albini, quam aduersus deos immortales diffi-
 cillimo articulo demonstrauit non potui facere vt
 silentio præterirem. Aliorum deorum, sacerdotes,
 senesque consulares, & triumphales non sustinue-
 runt urbem relinquere, sed quæ augustissima ve-
 stis est thesas ducentib. triumphantibusque, ea ve-
 stiti, & pontifice maximo præcunte verba Fabio,
 deos precati, quasi pro patria semetipsi deuouen-
 tes, in foro eburneis sellis cum eo confederunt or-
 natu, quod fors ferret exspectantes. Tertio quam
 pugnatum fuit die, Brennus signa ad urbem tulit.
 Qui postquã non portas clausas, nullã in muris in-
 uenit stationem, insidias primum suspectas habuit
 & fraudem haud credens Romanorum tam de-
 plorata esse consilia. Vbi id quod erat, cognouit,
 ingressus porta Collina cæpit Romam trecentis se-
 xaginta annis, & aliquanto amplius quam condita
 fuisset, si verisimile est vsquã illorũ temporũ exte-
 rare exactã memoriã, quãdo alia recentiora effecit
 confusio illa ambigua. Hæc tamẽ captæ urbis cala-
 mitas obscuro rumore statim perlata in Græciã est.

Κολώνης πόλης, εἶπε τὴν Ῥώμην ἐξήκοντα καὶ τετρακοσίων ἐτῶν πλείονα βραχυῶ χρόνον ἀπὸ τῆς κτίσεως ἔχου-
 σαν, εἰ τὰς πρὸς τὸν ἀποσώζοντα πῦρ χρόνων ἀκριβείας, οἷς καὶ πρὸς νεωτέρων ἄλλων ἀμφισβήτησιν ἢ σύγχυσις
 ἐκείνη παρέχεν. τὸ μὲντοι πάθος αὐτῆς καὶ τῆς ἀλώσεως ἔοικεν ἀμυδρὰ πρὸς ἄλλους εἰς τὴν Ἑλλάδα φήμη διεληθεῖ.

A τὸ δὲ πῦρ τῆς Ἑστίας αἱ παρθένοι μὲν τῶν ἱερῶν ἀρπασάμε-
 ναί ἐφυγον. καί ποί τινες δοθέν εἶναι τὸ φερούμενον ὑπὸ αὐ-
 τῶν ἕτερον ἢ πῦρ ἀφῆτον ἰσχυροῦσι, Νουμᾶ τῷ βασιλέως
 καθίστασαντος, ὡς ἀρχὴν ἀπὸ τῶν σέβασθαι κινήσασθαι
 τὸν γὰρ ἐν τῇ φύσει τῶν κινήσις δὲ τις, ἢ οὐκ κινήσῃ πρῶτως
 ἢ γῆρας. τὰ δὲ ἄλλα τῆς ὕλης μύρια, θερμότητος ἐπιλει-
 πούσης, ἀρχὴν κείμηναι καὶ νεκροῖς ἐοικῆσαι, ποθεῖ τὴν τῶν πυ-
 ρὸς διώαμιν ὡς ψυχῶν, καὶ παρελθούσης ἀμφοτέρως
 ὅτι τὸ δρᾶν πρὸς πάρειν τρέπεται. τὸ δὲ οὖν, ἀπὸ δὴ πρὸς τὸν
 αἰδρα τὸν Νουμᾶν καὶ λόγον ἔχοντα τῆς μουσῆος σιωπῆσαι
 B Διὰ σοφίαν, δόξασθαι, καὶ φερούμεν ἀκρίμην ἐν εἰκῆν τῆς
 τὰ πρῶτα χρῆσθαι αἰδίου διωάμεως. οἱ δὲ, τὸ μὲν πῦρ,
 ὡσπερ παρ' Ἕλλησι, πρὸς ἱερῶν ἀφῆσθαι καθάρσιον, ἄλλα δὲ
 τὰ ἐν τῷ ἀθέατο κρύψασθαι πᾶσι, πλὴν τῆς τῆς
 παρθένοις ἀς Ἑστιάδας ἐπονομάζουσι. καὶ πλείους μὲν λόγους
 κατεῖχε, τὸ Τρωικὸν ἐκείνο Γαλάδιον ἀποκείσθαι, δι'
 Αἰνείου χρῆμαθ' εἰς Ἰταλίαν. εἰσὶ δὲ οἱ τὰ Σαμοθράκεια
 μυθολογῶντες, Δάρδανον μὲν εἰς Τροίαν δόξασθαι κείμηνον
 ὄργασθαι καὶ καθιερῶσθαι κτίσαντα τὴν πόλιν, Αἰνείαν δὲ
 C πρὸς τὴν ἀλώσιν ἐκκλέψαντα Διόσσομαι μέγρι τῆς ἐν
 Ἰταλίᾳ κατοικήσεως, οἱ δὲ παραποιοῦμενοι πλεον ἐπίστα-
 σθαι πρὸς τῶν, δύο φασὶν οὐ μεγάλοις ἀποκείσθαι
 πύλοις, ὡν τὸν μὲν, ἀνεωρῆτα καὶ κενόν, τὸν δὲ πληρὴν καὶ κα-
 τασεσημασμένον ἀμφοτέρως δὲ τῆς πηραγέσι μόνως
 παρθένοις ὄρατοῖς εἶναι. ἄλλοι δὲ τούτοις διεφασθαι νομίζου-
 σι, τὰ τὰ πλείστα τῶν ἱερῶν τότε τὰς χεῖρας ἐμβόλῳ εἰς
 πύλους δύο, καὶ γῆς κρύψαι ὑπὸ τὰς νεῶν τῶν Κυβεινῶν, καὶ τὸν
 τόπον ἐκείνον ἐπὶ καὶ νῦν τῶν πύλων φέρεσθαι τὴν ἐπανυ-
 D μίαν. τὰ δὲ κλειώτατα καὶ μέγιστα τῶν ἱερῶν αὐτὰ λαβοῦ-
 σαι φυγῆ πρὸς τὸν πρῶτον ἐποιοῦντο τὴν αἰαχόρην. ἐν-
 τῶντα Λόκιος Ἀλβίνος, ἀπὸ δημοτικῶν, ἐν τοῖς φθύροισι
 ἔτυχε τέχνα νήπια καὶ γυναικῶν μὲν χρημάτων αἰαχόρων
 ἐφ' ἀμείζης ὑπεκκομίζων. ὡς δὲ εἶδε τὰς παρθένας ἐν
 τοῖς κελποῖς φερούσας τὰ τῶν θεῶν ἱερά, θεραπείας ἐρήμοις
 πορθομενῶν καὶ κακοπαθούσας, ταχὺ τὴν γυναικῶν μετὰ
 τῶν παίδων καὶ τῶν χρημάτων κατελὼν ἀπὸ τῆς ἀμείζης,
 ἐκείνας παρέδωκεν ἐπιβιῶσαι καὶ ἀφουγεῖν εἰς πᾶσι τῶν
 Ἑλλήνων πόλεων. τὴν μὲν οὖν Ἀλβίνου πρὸς τὸ θεῖον
 E ἀλάθειαν καὶ πρὸς τὴν ἐπισημασθῆναι τοῖς κακοῖς ἐκ-
 φανῆναι γυμνασίῳ, οὐκ ἄξιον ἢ ἀμνημόνῳ παρελθεῖν.
 οἱ δὲ τῶν ἄλλων θεῶν ἱερεῖς, οἱ τε γηραιοὶ τῶν ὑπατικῶν
 καὶ θριαμβικῶν ἀνδρῶν, τὴν μὲν πόλιν ἐκλιπεῖν οὐχ
 ὑπέμειναν, ἱερεῖς δὲ καὶ λαμπροὶς ἀναλαβόντες ἰδίῳ
 τῶν, δόξασθαι Φαβίου τῷ ἀρχιερέως, ἐπευξάμενοι τοῖς
 θεοῖς, ὡς ἑαυτοῖς ὑπὸ τῆς πατρίδος τὰ δάμνοι κατε-
 ρουῶντες ὅτι τῶν ἐλεφαντίνων δίφρων ἐν ἀγρῶν ἐκάλω-
 το κερκομημένοι, τὴν ὅπουσαν τυχῶν ὑπομείνοντες. περὶ
 τῆ δὲ ἀπὸ τῆς μάχης ἡμέρα παρὶν ὁ Βρένιος ἄγων ὅτι
 F τὴν πόλιν τὸ φράτθμα καὶ τὰς τε πύλας ἄρῶν ἀνεω-
 γμέναις, καὶ τὰ τείχη φυλάκων ἔρημα, πρῶτον μὲν ἔδεισεν
 ἐνέδρα καὶ δόλον, ἀπιστῶν οὕτω πρῶτα πασὶν ἀπειρηκείαι
 τοῖς Ῥωμαίοις. ἐπεὶ δὲ ἔγνω τὸ ἀληθές, εἰσελάσας Διὰ τῆς

Ἡρακλείδης γὰρ ὁ Ποντικός, οὐ πολὺ τῶν χρόνων ἐκείνων ἀπολύτως, ἐν τῷ αὐτῷ ψυχῆς συγγραμμάτι φησὶν ἀπὸ τῆς ἐσπερίας λόγον κείνου ὡς στρατὸς ἐξ ὑπερβορέων ἐλθὼν ἔξωθεν, ἤρκει πόλιν Ἑλλυίδα Ῥώμιον ἐκεῖ που κειμένην ἐπὶ τῷ μεγάλῳ θαλάσσαν. Οὐκ ἂν οὖν θαυμάσαιμι μὴδὲ καὶ πλασματῶν ὄντα τὸν Ἡρακλείδην, ἀληθεῖ λόγῳ τῷ αὐτῷ τῆς ἀλώσεως ἐπισημασάτωι τοῖς ὑπερβορέοις καὶ τῷ μεγάλῳ θαλάσῃ. Αἰσοτέλης δὲ ὁ φιλόσοφος ὁ μὲν ἀλάσῃ τῷ πόλιν ὑπὸ Κελτῶν, ἀκριβῶς δὴ λέγει ὅτι ἀκκῶς τὸν δὲ σώσαντα, Λύκιον εἶναι φησὶν ἢ δὲ Μάρκον, οὐ Λύκιον ὁ Κάμιλλος, ἀλλὰ τῷ μὲν εἰκασμῷ λέλεκται. καὶ τῶν δὲ τῷ Ῥώμιον ὁ Βρένιος, τῷ μὲν Καπιτωλίῳ φερούσῃ ἐξέστησεν, αὐτὸς δὲ καὶ βαλίων δι' ἀρσῆς, ἐθαύμαζε τοὺς περικαθήμενοις ἀνδράσιν ἐν κρομμῷ καὶ σιωπῇ, θαυμάσιος ὡς οὐδ' ἔπειτα ἐξαρῆσαν ἐπιόντων πολεμίων, οὐτ' ὅτι ἢ χροῖον ἔτρεψαν, ἀλλὰ ραθύμως καὶ ἀδελῶς ἐγκεκλιμένοι τοῖς σκίμποισι οὐκ ἔφερον, καὶ προσδόμενοι δὴ ἀλλήλοισι ἡσυχάζον. ἢ οὖν θαύμα τοῖς Γαλάταις πρὸς τὴν ἀποτίαν. καὶ πολὺ χρόνον ὀκνοῦντες ἀφάσθαι καὶ προσελθεῖν ὡς κρείττοισι, διηπόρου. ἐπεὶ δὲ ὑλμήσας τὸς ἐξ αὐτῶν ἐγγὺς παρέστη Παπειεῖα Μαίω, καὶ προσελατὼν τὴν χεῖρα, πρὸς ἡφάτο τῷ χροῖου, καὶ κατήγε τὴν ὑπὸ τῷ βαθείῳ οὐσαν. ὁ μὲν Παπειεῖος τῇ βακτηρίᾳ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς πατάξας συνέτριψεν. ὁ δὲ βαρβαρὸς σπασάμενος τὴν μέγαλον ἀπέκτεινεν ἐκείνον. Ἐκ δὲ τούτου καὶ τοῖς λοιποῖς αἰήθων προσεσόντες, καὶ τῶν ἄλλων ὁσοῖς ἐπιτύχοιεν διεχρόντο καὶ τῆς οἰκίας ἐπόρου, ἐφ' ἡμέρας πολλὰς ἄγοντες καὶ φέροντες. εἶτα κατεπίπρασσαν καὶ κατέσκατον, ὀργίζοντες τοῖς ἐχθροῖς ὁ Καπιτωλίον. ὅτι κελουῶτων αὐτῶν οὐχ ἔσθοντο, ἀλλὰ καὶ προσβάλλοισι πληγὰς ἔδδοσαν, ἀπὸ τῆς ἀφαιρήσεως ἀμυρόμενοι. ἀφ' αὐτῶν μὲν οὖν ἐλυμήναντο τὴν πόλιν καὶ προσδιέφθειρον τοὺς ἀλισημένους, ὁμοίως μὲν ἀνδράσιν καὶ γυναῖκας, ὁμοίως δὲ καὶ παῖδας καὶ παῖδας. τῆς δὲ πολιορκίας μῆκος λαμβανούσης, ἐπισημασάτωι τοῖς Γαλάταις ἔδει καὶ διελόντες ἑαυτοὺς, οἱ μὲν τῷ βασιλεῖ προσελθόντες ἐφερούσῃ τὸ Καπιτωλίον, οἱ δὲ τὴν χώραν ἐπιόντες ἐλελήπιον, καὶ τῆς κώμας ἐπόρου προσεπίπτοντες, οὐχ ὁμοῦ πόρτες, ἄλλοι δὲ ἄλλη καθ' ἡγεμονίας καὶ σιωπῆς, τῶν μὲν φερούσῃ ὑπὸ τῆς ἐπιτυχματῶν, καὶ δεδιέναι μηδὲν, ἀπὸ σκιδνάμενοι. ὁ δὲ πλείστον αὐτῶν καὶ μέγιστος σιωπητὰ γένον ἐχόμενος πρὸς τὴν Ἀρδεατῶν πόλιν, ἐν ἧς διέτριβε Κάμιλλος, δροῦν τῆς πρὸς τὴν μετὰ τὴν φυγὴν καὶ ἰδιωτῶν ἐλπίδας δὲ λαμβάνων καὶ ἀφαιρήσεσιν οὐχ ὁ λατῆν καὶ ἀφαιρῆσιν τοῖς πολεμίοις ἀγαπῶντος τῶ ἀνδρὸς, ἀλλ' ὅπως, εἰ προσελθόντο χειρὸς, ἀμυρόμεται, σκωπώτος. διὲ καὶ τοῖς Ἀρδεάταις ὁρᾶν πλήθει μὲν ἰσχυροῖς ὄντας, ἐνδεῖς ὁ πολμῆς δι' ἀπειρίαν καὶ μαλακίας τῆς στρατηγῶν, ἐνέβαλε λόγον εἰς τοὺς νέους πρὸς τὸν, ὡς οὐχ ἔτι τὴν Ῥωμαίων ἀτυχία, ἀνδρίας Κελτῶν νομίζειν. οὐδ' ἀκκῶς φερούσῃ σιωπῆ παθεῖν ἐκείνοις, ἔργα τῆς οὐδὲν εἰς ὁ νικῆσαι προσελθόντων, ἀλλὰ τύχης ἐπίδειξιν ἠγείσθαι. καλὸν μὲν οὖν εἶναι καὶ ἀφαιρῆσιν ἀπώσασθαι πόλεμον ἀλλόφυλον καὶ βαρβαρικόν, ὅ τῶ κεινὴν πέρας, ὡσπερ ὁ πύρι, ἀφαιρῆσιν ὁ νικῆμενοι. οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ τὰ ῥόδοι καὶ προσεθυμούμενοις αὐτοῖς ἀκινδύων ἐν χειρὶ τὴν νίκην παρέξει. τούτοις τοῖς λόγοις τῆς νέων δεξασμένων, ὅτι τοῖς ἀρχοῖς ἦεν καὶ τοῖς προσεβέλοισι τῶ

A Ponticus enim Heraclides, affinis his temporibus, in libro De anima, annunciatum ex occidente refert exercitum alienigenarum ex Hyperboreis progressum, Græcam urbem cepisse Romanam, illo in tractu prope Oceanum sitam. Equidem non mirer, portentosum hominem & vanum Heraclidem, veritati captæ urbis iactantiæ causa adpersisse Hyperboreos & Oceanum. Aristoteles philosophus captam à Gallis urbem accepisse se diferte testatur, sed Lucium qui eam servauerit, nuncupat, quum Marcus fuerit, non L. Camillus. Verum hæc per coniecturam dicta sunt. Occupata vrbe, Brennus relicto ad Capitolium præsidio per forum descendens, substitit miraculo virorum eo ornatu & silentio confidentium, quod nec assurgerent aduenientibus hostibus, neque vultum coloremve mutassent, sed soluti & intrepidi, scipionibus quos manu tenebant innixi, & in semutuo versi quiescerent. Huius rei commoti Galli miraculo sunt, diuque cunctatio eos atterandi accedendique, velut angustiores, tenuit. Donec vnus ex illis ad M. Papium propius accedens, admota leniter manu mento, eius barbam, quam habebat promissam, demulsit: in cuius caput Papius scipionem eburneum ita incussit, vt id comminueret illi. Hunc barbarus stricto occidit ense. Ab hoc initio reliquos impetu facto contrucidauerunt, neque vlli postea mortalium parci, diripi per multos dies tecta, expilatis & exhaustis iniici flammæ, diruique ea, quod infensi essent Capitolium infidentibus, qui vel inuitantibus non fuerant audientes: sed ex interiecto muro oppugnantibus vulnera defendendi sui gratia ingesserant. Quod in causa fuit cur & urbem euerterint, atque insuper quos ceperunt, promiscue viros & mulieres, lenes puerosque contrucidauerint. Quum segni obsidione deficeret Gallos com meatus, partitis copiis, pars apud regem ad custodiam arcis remanserunt, pars prædatum iuerunt per finitimos populos, vicisque vi expugnabant: non omnes simul tamen, sed aliis alii regionibus cateruatim & manipulatim palantes, quod secundis rebus elati sine metu agerent. Maxima manus & maxime composita Ardeam, vbi agebat Camillus, contendere. Ille rep. quidem post damnationē abstinens, vitam colebat priuatam. Tunc autem spem animo concipiebat, variaque agitabat, non contentus si inficis hostibus euaderet sospes, sed moliebatur per opportunitatē eos adoriri. Qui quum Ardeates cerneret fatis abundare iuuentute, sed propter ducū imperitiā & scordiam parum animatos, coniecit primum in iuniores sermonē, non esse Romanorum cladem virtuti adscribendam Gallorum, neque aduersa, quæ rebus male consultis perpeffi sint, ferenda accepta iis qui nihil ad victoriam contulerant: imo fortunæ esse id opus. Præclarum esse, vt bellum peregrinum & barbaricum, quod finem habeat vincendi, qualem ignis, victū vt perdat, propulsent vel cum periculo. Verū si caperent animos, & alacres essent, securā oblaturū ipsis se in tēpore victoriā. Quum ea adhortatio iuniorib. placuisset, inde ad magistratus & senatores

Ardeatium conuersus, vbi hos eodem induxit, armauit iuuentutem, atque ne hosti, qui prope erat suboleret res, continuit intra muros. Illi fines depopulati onustique præda, castra neglectim ac tumultuarie in campo metati sunt. Nox inde oppressit temulentos, fuitque silentium in castris. Hæc Camillus ab exploratoribus edoctus, eduxit Ardeates atque interiectum spatium silenti agmine emensus, media ferme nocte copias admo- uit vallo. Tum magno sublato clamore tubisque concinentibus vndique, terrorem iniicit hostibus, vino somnoque ita confectis vt vix ad illum strepitum excitarentur. Pauci, quibus crapulam excusserat pauor, sese colligentes, quum Camillo se obiecissent, pugnantès ceciderunt. Cæteros sopore crapulaq; adhuc graues, quum occupassent, inermes contrucidauere. Paucos, qui nocte se eiecerant castris, equites die in agris palantes assequuti interemerunt. Hæc victoria ilico rumore per ciuitates dilata, iuuentutem magno numero conglobauit, exciuitque Romanos in primis, quos fuga ex acie Allienfi detulerat Veios, lamentantes inter se: Quem ademit vrbi Romæ fortuna virum Camillum decorauitque præclaris factis eius Ardean, quum interim illa, quæ edidit atque eduxit talem virum, vrbs iaceat complorata: nos autem ducis exortes, & alienis cincti muris, Italiam per ignauiam prodimus. Quin imperatorem nostrum per legatos repetimus ab Ardeatibus, aut ipsi armati ad illum pergimus? Neque enim ultra ille exul aut ciues nos nulla patria, quæ obtinet hostis, sumus. Ita consensu omnium mittunt legatos, qui orent Camillum vt imperium suscipiat. At ille ante se quam populus qui Capitolium tenebat legitime sciiffet negauit se suscepturum. Illos pro patria habere incolumes, iubentibusque prompte obsequuturum non se ingesturum inuitis. Ac Camilli quidem pudorem admirati sunt & probitatem: sed difficultas erat in arcem mittendi: imo vt per vibem in Capitolium plenam hostium euaderet nuntius, haudquaquam fieri videbatur posse. Erat inter iuuenes Pontius Cominius mediocribus quidem inter ciues natalibus, gloriæ vero & honoris cupidus. Hic ei discrimini obtulit se vltro. Literas autem non accepit ad eos qui in Capitolio erant, ne capto se cognoscerent ex iis hostes Camilli consilium. Veste vili, & sub ea suberis corticibus sumptis, reliquum itineris luce tutum perfecit. Primis tenebris quum prope urbem esset, quia ponte ob custodiam hostium non licebat flumen transire, veste (neque enim erat multa vel grauis) capiti circumligata, incubans atque in-nixus cortici ad vibem tranauit, atque insomnes ex ignibus & strepitu coniciens, vitabundus peruenit ad portam Carmentalem, vbi silentium erat maius, qua collis Capitolinus maxime abscissus est, frequentique atque aspero vndique affurgit saxo. Hæc ille clam scandit, & ad stationem tandem in muro excubantem, vbi maxime abrupta rupes erat, ingenti difficultate euadit. Salu- tatis, qui sit aperit, à quibus ducitur ad magistratus.

A Ἀρδεατῶν ὁ Κάμιλλος. ὡς ὃ κακείνοισι σιωπέσειεν, ὠπλι-
σε τοῖς ἐν ἡλικίᾳ παύσαι, καὶ σιωπεῖν τὸ τείχος ἐν τῆς, ἀ-
γροῖσθαι βουλόμηνος ὑπὸ τῆς πολέμιων ἐγγύς ὄντων. ἐπεὶ
δὲ τὴν χῶρον ἰππασάμενοι, καὶ βαρεῖς ὄντες ὑπὸ πλῆθους,
τῆς ἀρμύρων καὶ φερεμύρων, ἀμελῶς καὶ ὀλιγόρως ἐν ταῖς
πεδίῳ κατεπρατοπέδθισαν. ἐκ δὲ τούτου ὑξῆ ἐπῆλθε με-
θύουσι ἀνδρῶν, καὶ σιωπὴ κατέχευε τὸ φρατόπεδον. πυθόμενος
ταῦτα τῶν τῆς κατὰ σκόπῳ ὁ Κάμιλλος, ὄξῃη τις Ἀρ-
δεάτας καὶ διελθὼν καθ' ἡσυχίαν τὸν μετὰ τὸ πόπον ἐπιμέ-
σας ταῖς υἱάτας, προσέμιξε τὰ χάρακι, κραυγῆ τε χρώμι-
B νος πολλῆ, καὶ ταῖς σάλπιγγι παύσαι χόρην ἐκ τὰ ἐπιθῶναι αἰ-
θεροῖς καὶ κῶς ὑπὸ μέθης, καὶ μόλις ἐκ τῆς ὑπῶν αἰα-
φέρας πρὸς τὸν θόρυβον. ὀλίγοι μὲν οὖν ἀναήσαντες ἐν
ταῖς φόβῳ καὶ ἀφασκλασάμενοι, τοῖς πρὸ τὸν Κάμιλλον ὑ-
πέστησαν, ὡς τ' ἀμυώμενοι πεσῖν. τοῖς ὃ πλείστοις ἐπιχρα-
τουμένους ὑπῶν καὶ οἴῳ κατὰ λαμβάνοντες ἀόπλοις ἐκτει-
νον, ὅσοι δὲ ἡκτος ἀπέδρασαν ἐκ τῆς χάρακος ἔ πολλοί, τού-
τοις μετ' ἡμέραν ἀποραδας ἐν τῇ χῶρα ἀφασκλασάμενοις ἐ-
πελαύοντες οἱ ἰππῶν διέφθην. ἡ ὃ φήμη ταχὺ ἀφασκλα-
λουσα τὴν πρὸ τῆς πόλεις, ὄξῃη αἰετὸ πολλοῖς τ'
C ἐν ἡλικίᾳ σιωπασάμενοις. μάλιστα δὲ Ρωμαίων ὅσοι ἀφασ-
φυρῶντες ἐκ τῆς ἐπ' Ἀλία μάχης, ἐν Βηίοις ἦσαν, καὶ ὠδύ-
ροντο κατ' ὄψας ἀνδρῶν ἐπὶ ἡγεμόνα τῆς Ρώμης ὁ δαίμων ἀ-
φελόμενος Ἀρδεάτας ἐκείνην τῆς Καμίλλου καπορθῶ-
μασιν, ἡ δὲ γυναικὴ καὶ ἀφασκλασάμενη τοιοῦτον αἰδρα πόλις,
οἴχεται καὶ ἀπολωλεν. ἡμεῖς δὲ ἀπορία φρατηροῦ, ἀλλότρια
τείχη πρὸς ἀσκαλάμοις, κατὰ μετὰ προσέμενοι τὴν Ἰταλίαν.
φῆρε, πέμψαντες Ἀρδεάτας ἀπαυτῶν τὸν ἐαυτῶν φρα-
τηρῶν, ἡ λαβόντες τὰ ὄπλα αὐτοῖς πρὸς ἐκείνον βαδίζοντες.
ὄξῃη γὰρ ἐπὶ φυγῆς, οὐδ' ὑμεῖς πολίται πατείδος ἐκ τῆς
D σης, ἀλλὰ κραυγῆσθαι ὑπὸ τῆς πολέμιων. ταῦτ' ἠδοξε, καὶ
πέμψαντες ἐδόντο τῆς Καμίλλου δέχεσθαι τὴν ἀρχήν. ὁ
δὲ ὄξῃη ἔβη πρὸς τὸν ἡ τοῖς ἐν ταῖς Καπιτωλίου πόλις
ἐπιθῆσθαι ἀσκαλάμοις κατ' ἡ νόμον. ἐκείνοις γὰρ ἡγεῖσθαι πατείδας
σασκλασάμοις καὶ κελθῶσι μὲν ὑπακούειν πρὸς τὸν ἄσκαλάμοις,
ἀκόντων δὲ μὴ δὲν πολυπραγμονήσῃν. τ' μὲν οὖν ἀλαβείας καὶ καλο-
καγαθίας τῆς Καμίλλον ἐθαύμασαν. ἡ δὲ ἀπορία τῆς ταῦ-
τα ἀφασκλασάμοις εἰς τὸ Καπιτωλίον. μάλιστα δὲ ὄξῃη ἀ-
δύνατον ἐδόκει, τῆς πολέμιων ἐχόντων τῆς πόλιν, ἀγγελοῦ εἰς τῆς
ἀκρόπολιν παρ' ἔλθῃν. ἡ δὲ πῆς ἐν τῆς νέοις Πόντιος Κομίνιος,
E τῆς μίσων κατ' ἡ γῆρος πολιτῶν, ὄξῃη δὲ καὶ πῆς ἐρασίας. ὄξῃη
ὑπὸ τῆς τῆς ἀθλῶν ἐκείνοισι, καὶ χράματα μὲν ὄξῃη ἐλαβε
πρὸς τοῖς ἐν ταῖς Καπιτωλίου, μὴ λησθέντος αὐτοῖς, φρασ-
σωσιν οἱ πολέμοι δι' αὐτῶν τῆς Καμίλλου τὴν ἀφασκλασάμοις ἐδῆ-
τα δὲ φαύλῳ ἔχον, καὶ φελοῖς ὑπὸ αὐτῆς χρομίζον, τὴν
μὲν ἄλλῳ ὁδοῖ ἡμέρας ἀδεῶς διήλθεν. ἐγὼ δὲ τῆς πόλεως
γῆρομηνος ἠδὲ σκατάμοις, ἐπεὶ κατ' ἡ γέφυραν ὄξῃη τὸν πρὸ τῆς
μὸν περάσασθαι, τῆς βαρβάρων πρὸς ἀφασκλασάμοις τῆς μὲν ἐδῆ-
τα τῆς κεφαλῆς πρὸς ἀσκαλάμοις, οὐ πολλὰ οὖσαν ὄξῃη βαρβ-
F αι, τοῖς δὲ φελοῖς ἐφεῖς τὸ σῶμα καὶ σιωπεπικρυφίζων ταῖς πε-
ρασοῦσθαι, πρὸς τὴν πόλιν ὄξῃη. καὶ πρὸς ἀσκαλάμοις αἰετὸς
ἐγρηγορήσας, τοῖς φέγγεσι καὶ ταῖς θορύβοις τεκμηρέμηνος, ἐβάδιζε πρὸς τὴν Καρμυρίδα πύλιν, ἡ πλείστην εἶχεν
ἡσυχίαν, καὶ μάλιστα κατ' αὐτὴν ὄρθιος ὁ τῆς Καπιτωλίου λόφος ἀνέστηκε, καὶ πέτρα κύκλω πολλῆ καὶ τραχέα πρὸς
πέφυκε. δι' ἧς ἀνέβη λαθῶν, καὶ προσέμιξε τοῖς φυλακτοῖς τῆς ἀφασκλασάμοις χαλεπῶς καὶ μόλις κατὰ τὸ λαγάρ-
ρῶτα τὸν ἀσασάμοις τῆς αἰδρας, καὶ φρασάμοις ἐαυτὸν ὄξῃη ὀνόματος, ἀναληφθεῖς ἐχῶρει πρὸς τοῖς ἐν τέλει τῆς Ρωμαίων.

Ita depulso periculo praefectum vigilum prima luce praecipitant de saxo ad ima. Manlio victoriae praemium honore quam emolumento amplius decernunt, cui omnes, quantum quisque in diem commeatus recipiebat, selibras farris, vel quartarios vini contulere. Inde ceperunt Galli cadere animis. Etenim tum annona eos premebat angustior, quod timor arceret eos a frumentando, Camilli: tum morbus in eos vulgabatur ex cadaueribus promiscue acruatis, castra habentes inter rudera, cinerisque cumuli aera torridum acremque, quum quid venti motum esset excitantis vapore corpora, inter respirandum affecerunt. Praecipue natiui caeli commutatio, quum ex locis umbrosis & aestate amcenorum plenis recessuum, in humilem & grauem sub autumnum se coniecissent: & obsidio Capitolii, otiumque diuturnum (nam mensem iam septimum refides circumsidebant arcem) mouit eos, stragesque in castris tanta erat, vt ne sepelirentur quidem pra multitudine funera. Neque erant interim in meliore statu obsessi. Nam cum fames gliscebatur, tum, quid ageret Camillus quia ignorabant, languescabant animis. Quia enim custodiebant barbari urbem arcte, nemo valebat ad eos penetrare. Itaque in tali rerum utrobique statu, qui in stationibus erant milites, intulerunt inter se primo de paciscendo mentionem. Quod vbi principibus placuit, inter Sulpitium tribunum militum & Brennum colloquio transacta res est, vt Romanus mille pondo auri daret: illi, vt his acceptis, statim vrbe & finibus decederent. His iureiurando firmatis, auroque apportato, pondera a Gallis allata iniqua, primum clam, mox aperte detractum lancis momentum, & peruersum est. Id Romanis indigne ferentibus, Gallus, addita insolentia & contumelia, gladium discinxit, quem vna cum balteo adiecit ponderibus. Tum Sulpitio quaerente quid hoc rei esset, *Quid aliud, inquit, quam veh victis?* quod postea in prouerbum abiit. Apud Romanos alii indignati, censereque recepto abeundum auro esse, sustinendamque obsidionem: alii dissimulandam putare mediocrem iniuriam, nec probrum cumulo pretii attribuendum ipsis, qui vel aliquid dare, temporibus postulantibus, non honeste quidem, sed necessario sustinerent. Interea, dum Romani cum Gallis & inter se altercantur, venit Camillus cum exercitu ad portas. Qui, re intellecta quae agebatur, iussit reliquos instructos composito gradu subsequi, ipse cum primoribus ad Romanos se actutum citato confert gradu. Romanis ei loco decedentibus recipientibusque vt summum magistratum modeste & cum silentio, aurum ex lance sublatum lictoribus tradit, trutinam & pondera recipere Gallis, & faceffere iubet. Addit, ferro patriam non auro seruare Romanis solenne esse. Fremente Brenno, & contra pacta affici se iniuria conquerente, negat rite factam esse, neque ratam pactionem. Senamque creato dictatore, quum penes alium neminem imperium lege sit, cum iis quibus ius non esset pactos esse. Nunc dicendum esse quid velint, se adesse penes quem arbitrium lege sit petentibus. veniam dandi, & supplicium sumendi, nisi praeniteat ab autoribus.

A οὕτω δὲ τὸν κίνδυνον διεκφυγόντες, ἅμ' ἡμέρᾳ τὸν μὲν ἀργύρα τῶν φυλάκων ἔρριψαν εἰς τοὺς πολεμίους καὶ τῆς πέτρας, τὰ δὲ Μαλλίῳ τῆς νίκης ἄριστῆα πρὸς τιμῆν μεγάλην μάλλον ἢ χρῆσαι ψηφισάμενοι, σμεισθήσαν ὅσοι ἡμέρας ἕκαστος ἐλαμβάνει εἰς ἔσφιν, οἴτου μὲν ἡμίλβρον ἔπιχρῆου (οὕτω γὰρ καλεῖται αὐτὸ) οἴνου δὲ κατύλης Ἑλληνικῆς τέταρτον. ἐκ οὗτου τὰ τῶν Κελτῶν ἰσχυρότερα. καὶ γὰρ ἔπιτηδείων ἐσπάζον, εἰρησάμενοι πρῶτον, φόβῳ τῶν Καμίλλου. καὶ ἴσως ὑποκέρησεν αὐτοῖς, ἐν νεκρῶν πλήθει καὶ χύδην κατὰ βελημάτων, σκλιουῖσας ἐν ἐρείπιοις. τὸ, τε βάρως τῆς πέτρας ἀέρα ἐκέρηθη καὶ δριμύτητι φαῦλον ὑπὸ πνέματων καὶ καυμῶν ἀναθυμιάσης, ἐλυμάνετο τὰ σώματα ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς, μάλιστα δὲ ἡ μεταβολὴ τῆς σμῆθρου ἀπὸ τῆς ἐκ τῶν σκιερῶν καὶ ἄερος καταφυγῆς ἀλύτοις ἐχόντων ἐμβαλόντας εἰς χῶρον ταπεινῶν, καὶ κεκαμῆλῶν ἀφυῶς πρὸς τὸ μετόπισθεν, ἐκίνησεν αὐτοῖς. ἢ τε πρὸς τὰ Καπιτώλια κατέδρα καὶ χολῆ ἡμορροῦν χρόνιος, (ἐβδόμων γὰρ ἐκείθεν οἰκῶσιν μύρια πολιορκουῶντες) ὡς τε φθορῆν εἶναι πολλὴν ἐν τῶν στρατοπέδῳ, καὶ μηδὲν ἄσπερα δὲ ἀπὸ πληθῆος ἐπὶ τοῖς ἀποθήσασιν οὐ μὲν πρὸς τὸ βέλτιον τὰ πρῶτα τοῖς πολιορκουμένοις ἰσχυρῶς ἐπέτεινε γὰρ ὁ λιμός, ἢ τε τῶν ἐπὶ Καμίλλου ἀγνοία παρήχε δυσθυμίαν. ὁδοὶς γὰρ ἐφοῖτα παρ' αὐτῶν, ἀπὸ τῆς φρουρῆσθαι τὴν πόλιν ἀκρίβως ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ὅταν οὕτω πρῶτον ἀμφοτέροις ἐγίνοντο συμβατικῶς λόγῳ ἀπὸ τῶν πρῶτον φυλάκων πρῶτον ἀλλήλοισιν ἐντυγχάνοντων· εἶτα ὡς ἐδύξε τοῖς κρατίστοις, σμειλόντος εἰς λόγῳ Βρέννο Σουλπικίῳ τῷ χιλιάρχῳ τῶν Ῥωμαίων, ὁμολογήθη τοῖς μὲν χιλίας λίτρας κατὰ βελημάτων χρυσοῦ, τοῖς δὲ λαβόντας ἐκ τῆς πόλεως αὐτῆκα καὶ τῆς χῶρας ἀναχωρεῖν. ἔπειτα τούτοις ἡμορροῦν ὀρκῶν, καὶ τῶν χρισίου κρηματέντος, τῶν δὲ Κελτῶν πρὸς τὸν σαθρὸν ἀγνωμοσιουμένων κρύφα πρῶτον, εἶτα καὶ φανερώς ἀφελκόντων καὶ ἀφαιρεφόντων τὴν Ῥωμῶν, ἡδρακτωῦ οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς αὐτοῖς· ὁ δὲ Βρέννος, ὅς ἐφύβριζον καὶ κατὰ γλῶσσαν, ἀπολυσαμένους τὴν μάχην ἅμα καὶ τὸν ζῶσθρα, πρῶτον τῶν σαθρῶν. πωθνομένη δὲ τῆ Σουλπικίου τῆς τῶν Τί γὰρ ἄλλο (εἶπεν) ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη; καὶ τῶν μὲν οὐκ ἦν παρημιώδης λόγος γέρονε. τῶν δὲ Ῥωμαίων οἱ μὲν ἡδρακτωῦ, καὶ τῶν χρισίων ὄντο δεινὰ λαβόντας αὐτοῖς, ἀπιέναι, καὶ τὴν πολιορκίαν ὑπομῆναι· οἱ δὲ συγχωρεῖν ἐκέλευον ἀδικουμένοις μέτρια, καὶ μὴ ὡς πλέον δίδοναι πρὸς λογίζεσθαι τὸ ἀσχερὸν, αὐτὸ γὰρ δίδωσθαι ἀπὸ τῶν χειρῶν, οὐ καλῶς δὲ ἀναγκασίως ὑπομῆναι. οὕτως δὲ πρὸς τούτων πρὸς τε τοῖς Κελτοῖς καὶ πρὸς αὐτοῖς ἀφαιρεφῶν, ἀγωντὸν στρατὸν ὁ Κάμιλλος ἐν ταῖς πύλαις ἰσχυρῶς καὶ πυθόμενος τὰ γινόμενα, τοῖς ἄλλοις ἐκέλευσεν ἐν ταῖς καὶ σκέδην ἐπακροῦσθαι· αὐτὸς δὲ μὲν τῶν ἀρίστων ἐπειρημένος, ὁδῶν ἐπορεύετο πρὸς τοῖς Ῥωμαίοις. ἀφ' ἁντῶν δὲ πύλων καὶ δεξασμένων αὐτῶν ὡς ἀποκράτορα χόσμαι καὶ σιωπῆ, τὸν μὲν χρυσοῦ ἀεὶς ἀπὸ τῆς ζυγῆ τοῖς ὑπὸ τῆς ἐδῶκε, τὸν δὲ ζυγὸν καὶ τὰ σαθρὰ τοῖς Κελτοῖς λαβόντας ἀποχωρεῖν ἐκέλευσεν, εἰπὼν ὡς σιδῆρα πάτερον ὅτι Ῥω-

μαίοις, οὐ χρυσοῦ τῆς πατεῖδα σάξιν. ἡδρακτωῦτος δὲ τῆ Βρέννε, καὶ φάσκοντος ἀδικεῖσθαι λυομένης τῆ ὁμολογίας, αὐτῆπε μνηστικῶς γερνέσαι, μηδὲ κυρίας εἶναι τῶν σμεισθήσαν. ἡδῆ γὰρ αὐτῶν δικτάτωρ ἡρημῶν, καὶ μηδενὸς ἀρρητος ἐπίρου νόμου, πρὸς οὐκ ἔχοντας ἐξοισίαι ὁμολογηθῆναι. νυκτὶ δὲ χρισίαι λέγειν ὅ, πβούλονται νόμου γὰρ ἡκεῖν κύριος γερνῶς συγγνώμην τε δεομένης δίδωαι, καὶ δίκην, εἰ μὴ μετῶμοσθαι, ἔπιτειναι τοῖς ἀπίοις.

πρὸς αὐτὰ θορυβηθεὶς ὁ Βρέννος, ἤφατο μὲν ἀψιμαχίας, καὶ παρήλθον ἀγχι ξιφουλκίας ἐκάτεροι καὶ διωλισμῶν, ἀναμειγμένοι πρὸς ἀλλήλους, ὡς περ εἰχὸς, ἐν οἰκίαις καὶ γυναικῶν αἰασφρόντοι, καὶ χειροῖς δεξασθαι τῶν ἀτάξιν οὐ δυναμύοις· παχὺ δὲ συμφροήσας ὁ Βρέννος, ἀπήγαγε τοὺς Κελτοὺς εἰς τὸ στρατόπεδον, οὐ πολλῶν πεσόντων. καὶ νυκτὸς αἰασήσας ἀπὸ τῆς ἐξέλιπε τὴν πόλιν, καὶ πρὸς ἐλθὼν ἐξήχθη τὰς οἰκίας, καὶ στρατοπέδουσε τῶν τῶν Σαβινίου ὀδόν. ἅμα δὲ ἡμέρα παρὼν ὁ Κάμιλλος ἐπ' αὐτὸν, ὡπλισμένος λαμπερῶς, καὶ περὶ ῥηχέας ἔχων τότε τοὺς Ῥωμαίους. καὶ ἡμομύνης ἰσχυρῶς μάχης ἐπὶ πολὺν χρόνον, αὐτοῖς τε τρέπεται πολλῶ φόνῳ, καὶ λαμβάνει τὸ στρατόπεδον. τῷ δὲ φθόνῳ οἱ μὲν ὄντος ἀνέστησαν καταδιωχθέντες, τοὺς δὲ πλείους ἀφασπάρειν ἐπεκθόντες ἐκ τῆς περὶ κάμψι καὶ πόλεως ἐκτεινον. οὕτως μὲν ἡ Ῥώμη τῶν ἀλόγως ἦλθε, καὶ τῶν ἀλογώτερον ἐσώθη, μιλίας ἐπὶ τοὺς πόδας ὑπὸ τοῖς βαρβάροις ἡμομύνη. παρελθόντες γὰρ εἰς αὐτὴν ὀλίγαις ἡμέραις ὑστερον τῶν Κυνητιλίων εἰδὼν τῶν τῶν Φεβρουαρίας εἰδῶν, ἐξέπεσον. ὁ δὲ Κάμιλλος ἐδριάμβασε μὲν (ὡς εἰχὸς ἰκ) τὸν ἀπολωλέας σωτήρα πατρίδος ἡμομύνη, καὶ καταγαρόντα τὴν πόλιν αὐτὴν εἰς αὐτὴν. οἱ τε γὰρ ἔξωθεν ἅμα πασι καὶ γυναικῶν εἰσελαύνοντες κατήσαν, οἱ τε πολιορκηθέντες ἐν τῇ Καπιτωλίῳ, μικροῦ δεήσαντες ἀπολέσθαι ἀφ' ἑλπίων, ἀπὸ τῶν τῶν ἀλλοιόντες ἀλλήλους, καὶ δακρύνοντες ἀπίστια τῆς παρούσης ἡδονῆς. ἱερεῖς τε καὶ ζάκροισθῶν, ὅσα φθόνῳ ἀπὸ τῆς ἀβεβήλων ἐκρυψαν, ἢ σὺν αὐτοῖς ἐξέκλεψαν, ἀνασπάζοντα κημίζοντες, ἐπεδείκνυτο, ποθουμύνας ὄψις τοῖς πολίταις δεχόμενοις μὲν χράας, ὡς περ αὐτῶν τῆς θεῶν αὐτῶν εἰς τὴν Ῥώμην συγκατεργαμύων. ἦσας δὲ τοῖς θεοῖς καὶ κηδάρεις τῆς πόλιν, ἐξήγησεν αὐτῶν τῶν τῶν δεινῶν, τὰ μὲν ὄντα τῶν ἱερῶν κητέσηεν, αὐτὸς δὲ ἰδρύσατο νεῶν φήμης καὶ κηδῶνος, αἰδρῶν ἐκείνον τὸν τόπον ἐν ᾧ νύκτωρ ἡ κατακλῆλουσα τὴν τῶν βαρβάρων στρατὸν ἐκ θεοῦ τῶν Κεδικίῳ Μάρκῳ Φωνῆ πρὸς πέσε. χαλεπῶς μὲν οὖν καὶ μόλις αἱ τῶν ἱερῶν ἀνεκαλύπτοντο χῶραι φιλοπμία τῶν Καμίλλου καὶ πόνῳ πολλῶ τῶν ἱεροφαιτῶν. ὡς δὲ καὶ τῆς πόλιν ἀνοικηδομῆν ἐδει πᾶσι πασι διεφθαρμύνη, ἀθυμία πρὸς τὸ ἔργον ἐκπατῶτε τοῖς πολλοῖς, καὶ μέλλοις ἰκ ἐφερημύοις ἀπὸ τῶν, καὶ πινος ἐν τῇ παρὸντι ρατώνης καὶ αἰαπαύσεως ἐκ κηκῶν δεομύοις μάλλον, ἢ κημνείν καὶ ἀποτρυχάνεαυτοῦς, οὔτε χημάσιν οὔτε σάμασιν ἐρρωμύοις. οὕτω δὲ ἡσυχῆ πρὸς τοῖς Βηίοις αὐτῶν ἀποσφρομύοι, πόλιν ἅπανι κητεσιδασμῆν καὶ ἀφασπάρειν, ἀρχαὶς δημαγαγῶν ἐνέδουσαν τοῖς πρὸς χηρεν εἰησομύοις ὀμλεῖν. καὶ λόγων ἡκροῶντο σασιαστικῶν πρὸς τὸν Κάμιλλον, ὡς ἐκείνου φιλοπμίας ἐνεκα καὶ δόξης ἰδίας, ἀποσφρομύοις αὐτοῖς πόλεως ἐπίμης, καὶ βιασομύοις σκηνοῦ ἐρείπια, καὶ πυρκαϊδὴν ποσαύτῳ ἐγείρειν, ὅπως μὴ μόνον ἡ γαμῶν Ῥώμης καὶ στρατηγῶν, ἀλλὰ καὶ κητίης λέγηται, παρῶσας Ῥωμύλον, ἐκ τούτου φοβηθεῖσα τῆς θορυβῶν ἡβελή, τῆς μὲν Κάμιλλον ἐκ εἶασε βελομύον ἀποθέσθαι τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τῶν σῆματῶν, καὶ πρὸς ἐξ μῆνας ἐδαμψῶς ὑπεβάλλοντος ἐτέρου δικτάτωρος· αὐτῆ δὲ παρεμυθεῖτο καὶ κητε πρὸς αὐτὴν πείρουσα καὶ δεξιμύνη τῆς δῆμον· ἐπιδεικνυμύνη μὲν ἡρώα καὶ τῶν πατέρων, ὑπομυμνῶσασα τῆς χηρεῶν ἱερῶν καὶ τόπων ἁγίων, ὡς Ῥωμύλος ἢ Νομαῖς, ἢ πῖς ἄλλος αὐτοῖς τῆς βασιλέων ἐπιθεῖσας παρέδωκεν. ἐν πρὸς τοῖς τῆς θεῶν, τὴν τε νεοσφαγῆ κεφαλὴν πρὸς φερον, ἐν τῇ

Palmar.

A His Brennus turbatus cœpit tumultuari. Et iam manus utrinque gladiis admouebant, atque impellebant se inuicem confusi, utpote qui inter ædificia & viarum angustias versarentur, in locisq; vbi instrui non posset acies. Cæterum Brennus confestim ad se reuersus, paucis desideratis, in castra Gallos reduxit. Nocte excitatis omnibus excessit vrbe, progressusque ad octauum lapidem via Gabina castra metatus est. Simulatque diluxit, institit ei Camillus fulgentibus armis, cum exercitu tunc animi pleno, commissaq; ad multum diei acti pugna Gallos ingenti cæde fudit, fugauitque: cepit & castra eorum. Multos ex iis qui effusi in fugam erant, euestigio Romani adepti, interfecerunt: maximam partem illi qui in vicis circa & oppidis habitabant inuaserunt dissipatam, trucidaueruntque. Ita Roma magna miraculo capta, maiore est recuperata, quum septem totos menses in hostium potestate fuisset. Occupauerunt eam Galli paucis diebus post Idus Quintiles, exacti fuerunt Idibus Februariis. Camillus triumphauit, ut meritis erat, qui amissam seruaui patriam, ciuitatemque ipsam in se reduxit: nam qui profugerant cum liberis & coniugibus, cum triumphante redierunt urbem inuecto. Obsessii in Capitolio, qui pene extincti fame fuerant, occurrerunt aliis cum lacrymis, se mutuo præ insperato præsentii gaudio complectentes, sacerdotesque deorum immortalium & æditui, quæ in fuga sacra aut ipsi defoderant, aut clam secum asportauerant, salua reportantes, lætum præbuerunt spectaculum ciuibus: qui eos, ut si ipsi cum illis Romam dii remearent, cum gratulatione receperunt. Camillus sacris operatus, lustrauit urbem præeuntibus pontificibus, inde ædes sacras restituit priores. Nouum etiam templum extruxit Aio Loquutio, quo loco nuntiam cælitus barbarorum aduentus vocem audierat M. Ceditius. Incumbente Camillo, annitentibusq; sacerdotibus, sacra loca magno labore inuenta. Ut visum est urbem instaurare, quæ proruta tota erat, desperatio plebem incepsit incessit cunctatioque, omnium rerum egenam. Quippe alleuationem potius & refocillationem desiderabant quam ut fatigarent & affligerent se, neque argento neque corporibus valentes. Ita sensim Veios respicientes, urbem omnibus instructam rebus & stantem, materiam præbuerunt hominibus ambitiosis populum concitandi, & sermonibus aduersus Camillum seditionis. Illum enim ambitione adductum & priuata gloria urbem ipsis inuidere paratam, compellere vero ad ruinas colendas & ad excitandam, quæ prostrata flamma erat, urbem: quo non solum dux Romanus & imperator, verum etiam, amoto Romulo, conditor appelletur. Hinc seditionem senatus metuens (licet nullius vnquã excesserat sex mensium spatium dictatura) ut abdicaret se intra annum dictatura Camillus, quum vellet, non permisit. Ipse etiam senatus hortando & prensando populum leniebat, mulcebatque, nunc monumenta & sepulcra maiorum ostendēs, nunc subiiciens fana & loca sacra quæ Romulus, Numa, aliive reges sacrauerant, atque ipsis reliquerant. Inter prima sacra recens caput proposuit,

quod in mo
 tum, loco
 Ad hæc si
 accensos ob
 relicta vrbe
 his habitata
 sine defolau
 cives priuati
 a plebe com
 te inopiam
 fragio ma
 cogent, v
 edis p
 ignis Camill
 Quom autem
 mudi etiam
 lrem L. Luc
 tur primo loc
 quos rogant
 locentur L
 tem statum d
 li transibit
 maneret, figu
 quit, hic mane
 auditz, quæ
 tis diu est ali
 sententiam d
 coniequitur
 se manus & m
 mione caper
 tus quique fu
 zōdicat. Vnde
 etiam in d
 gendique ad
 nouum un
 urbem Rom
 re & uirtute
 Matia cum
 obfōdum
 tis uirtute
 rependit
 colum, qu
 ractem
 in cæli
 uis, ad qu
 habuerat. Rom
 non aliam
 hōmum
 tūm ceter
 perat Rom
 fat. Hanc
 occipit bell
 bus Roman
 uidebat, si
 Quom autem
 tior, ad Man
 uiderentur
 quanto in per
 tior, uirtute
 tior. Fama de
 tum per
 fuit tertia, m
 tiorque gra
 ty tū
 ty Kamill
 uis tū

quod in moliendo Capitolii fundamento inuen-
 tum , locum illum portendit caput Italiae fore.
 Ad hæc si Vestæ ignes à virginibus post bellum
 accensos obruerent iterum atque extinguerent
 relicta vrbe, cessurum ipsis ignominia: siue ab a-
 liis habitatam Romam aduenis vel alienigenis,
 siue desolatam aspiciant ac desertam. Hæc apud
 ciues priuatim & publice sæpe quiritantes, rursus
 à plebe commouebantur præsentem lamentan-
 te inopiam, precanteque ne se tanquam ex nau-
 fragio nudos & omnium rerum indigos in vnum
 cogent, vt vrbe reliquias euerfæ, quum parata
 esset præ manibus altera, compingerent. Visum
 igitur Camillo est sententias senatus perquirere.
 Quum autem multis ipse differuisset pro patria,
 multis etiam alii, quibuscunque esset visum: po-
 stemò L. Lucretium, qui princeps dicere sole-
 bat primo loco sententiam, deinde ordine reli-
 quos rogauit. Silentio facto quum iam dicturus
 sententiam Lucretius esset, forte centurio cohortem
 stationis diurnæ reducens illac, locum consili-
 i transibat. Is ad primipilum exclamauit vt ibi
 maneret, signumque statueret, Optime enim, in-
 quit, hic manebimus. Huic voci tam opportune
 audita, eique omni & ænigmati Lucretius adora-
 ris diis est assensus, omnesque alii pedibus in eam
 sententiam discesserunt. Mirifica etiam in plebe
 consequuta voluntatis mutatio est, excitantibus
 se mutuo & incumbentibus ad ædificandum. Pro-
 miscue cœperunt & sine discrimine, prout para-
 tus quisque fuit, aut qua cuique libuit, in vacuo
 ædificare. Vnde festinatio & acceleratio curam
 exemit vicis dirigendi in ædificanda vrbe, distin-
 guendique ædificia. nam intra annum assueuerant
 nouam tum mœnibus tum priuatis tectis steterisse
 urbem. Pontifices qui à Camillo loca sacra requi-
 rere & terminare erant iussi, omnibus mistis, vt ad
 Martis curiam Palatium lustrantes peruenerunt,
 offendunt eam sicut reliquas prostratam à barba-
 ris atque exustam. In moliendo & purgando loco
 reperiunt sub magno cumulo cineris Komuli ba-
 culum, quo vti ad auspicia solitus erat. Is ab alte-
 ra extremitate inflexus est, Lituum vocant. Huius
 in cœli regionibus describendis vsus est auspican-
 tibus, ad quod ille augurandi peritissimus illum
 habuerat. Romulo deinde ex conspectu homi-
 num ablato, hunc baculum sacerdotes à contactu
 hominum seruauerunt, vt rem sacram. Eo tunc a-
 missis cæteris integro inuento, lati spem conce-
 perunt Romam hoc omine æternam significari
 fore. Haud dum his defunctos ærumnis repente
 occupat bellum. æqui simulque Volsci & Latini
 fines Romanos populabantur. Thusci Sutrium
 obsidebant, socium populi Romani oppidum.
 Quum autem tribuni militum, qui exercitui præ-
 erant, ad Martium montem, vbi castra habebant,
 obsiderentur à Latinis, significassentque Romam
 quanto in periculo castra, ne expugnaretur à La-
 tinis, versarentur, Camillus tertium dictator di-
 citur. Fama de hoc bello est duplex: fabulas pri-
 mum percensebo. Latinos aiunt, siue in speciem,
 siue re ipsa, instituisse de integro contrahere inter
 vtranque gentem affinitatem, ac legatos misisse,

Α ἐν τῇ θεμελιώσει τῆς τῆς Καπιτωλίας φαινομένη, ὡς τὰς τύπας
 περὶ τὸν οὐρανὸν ἐκείνη τῆς Ἰταλίας κεφαλὴν γινέσθαι, καὶ ὅτι
 Ἐστίας πῦρ ὁ μὲν τὸν πόλεμον ὑπὸ τῆς παρθένων ἀναστροφῆς
 μύρον, αὐτῆς ἀφανίζουσα καὶ σβεννύουσα τοὺς πρὸς τὴν πόλιν
 ὄρασις ἐπηλύδων καὶ ξένων, ἀπὸ τῆς ἐρημίας ἔσαν καὶ μὴ λόγον.
 ταῦτα καὶ πρὸς ἑκάστον ἰδίᾳ, καὶ κατὰ τὴν πολλὰς ἐν τῇ δὴ.
 μὴ γαυροδύοιτες, ἐπεκράτητο πάλιν ὑπὸ τῆς πολλῶν,
 πῶν παρῶσαν ὀλοφρομένη ἀμνηστία, καὶ δεομένη, μὴ
 σφᾶς ὡς πρὸς ἐκ ναυαγίας γυμνὰς καὶ ἀπόρητας σωθῆναι,
 προσβιάζουσα τὰ λείψανα τῆς διεφθαρμένης συμπληγνῆς
 πόλεως, ἐπέρας ἐπίμης παρῶσης. ἔδοξεν οὖν βασιλῆος πρὸς
 θείᾳ τῷ Καμίλλῳ καὶ πολλὰ μὲν αὐτὸς διεξῆλθε πρὸς
 καλῶν ὑπὸ τῆς πατρειδῆς, πολλὰ δὲ καὶ τῆς δῆλων ὀβελό-
 μνος: τέλος δὲ τὸν πρὸς τὸν εἰωθέτω λέγειν γινώσκων, Λατίν-
 κιοι Λακρήτιον, ἀναστήσας, ἐκέλευσεν ἀποφίνασθαι πρὸς
 τὸν, εἶπε τίς ἄλλοις ἐφεξῆς. ἡμομηθῆς δὲ σιωπῆς, καὶ τῆς Λα-
 κρητῆς μέλλοντος ἐν ἀρχαῖς, καὶ τὴν τῶν ἐξωθεν ἐκατον-
 τάρχης ἀγῶν τὰ γμα φυλακῆς ἡμετέρας παρεπορεύετο καὶ
 τὴν φέρουσα πρὸς τὸ σημεῖον μεγάλη φωνὴ πρὸς τὸν ὄρα-
 σαι, ἐκέλευσεν αὐτὸν μὲν καὶ τὸ σημεῖον πῆσθαι. καλλιῶ
 γὰρ ἐν ταῦτα καθεδείσθαι καὶ μὲν. ἀμα δὲ τὰς χειρῶν, καὶ τῆ
 πρὸς τὸ μέλλοντος ἐνοία καὶ ἀδελότητι τῆς φωνῆς ἡμομηθῆς,
 ὅ, τε Λακρήτιος ἔφη πρὸς σιωπῆσας τὰς τῶν πρὸς τῆς πῶ
 εἰαυτὴν γινώσκων, καὶ τῆς δῆλων ἐκαστος ἐπηκρολήσῃ. θαυμαστὴ
 δὲ καὶ ὁ πλῆθος ἔχε μετὰ βολὴν τῆς ὀρμῆς, ἀλλήλοισι πρὸς
 καλωῶτων καὶ βροπομένων πρὸς τὸ ἔργον, ὅσα ἐκ ἀφρο-
 μῆς πινος ἢ τάξεως, ἀλλ' ὡς ἐκαστος ἐτοιμότητος ἢ βελήσεως
 ἔχε, τῆς χειρῶν καὶ λαλαβομένων. εἰς τὴν τεταραχμέ-
 νῳ τοῖς γενωποῖς καὶ συμπεφυρμένῳ ταῖς οἰκίσεις ἀνῆγα-
 ρον πῶν πόλιν ὑπὸ σπουδῆς καὶ τάχους. ἐν τῷ γὰρ ἐν αὐτῷ
 λέγεται καὶ τοῖς πείχεσι κερνή, καὶ ταῖς ἰδιωτικῆς οἰκοδομῆς
 ἀναστῆσαι πάλιν. οἱ δὲ τοῖς ἱεροῖς τόποις ἀναλαβῆναι καὶ ὀρίσθαι
 τὰς τῆς ὑπὸ τῆς Καμίλλου, συσκευασμένων πύργων, ὡς ἦσαν
 ἔπι τῆς καλλιᾶς τῆς Ἀρεως, πρὸς τὸν δὲ Παλατίον, αὐ-
 τῶν μὲν ὡς τὰ δῆλα διεφθαρμένων καὶ κατὰ κειραυμένων ὄ-
 ρον ὑπὸ τῆς βαρβάρων σκωραμένων καὶ κατὰ κειραυμένων ὄ-
 ρον, ἐν τῷ γὰρ οἰκίσει τὰς μαρτυκῶν ἐξ ὄρα τῆς Ρώμης καὶ τῆ
 φρας πολλῆς καὶ βαθείας καταδεδύκῃ. τὸ το δὲ ἐστὶ μὲν ἔπι-
 καμπεῖς ἐκ πατέρων πέρας, καλῆται δὲ λίτυον χροῖται δὲ
 αὐτὰ πρὸς τὰς τῆς πλινθίων ὑπογραφῆς, ὅτι ἐπὶ ὄρσι
 ἀφρομαρτυκῶν κατὰ τῶν, ὡς καὶ ἐκείνος ἐχρῆτο μαρτυ-
 κῶν τῶν ὡν. ἐπεὶ δὲ εἰς ἀφρομαρτυκῶν ἠφανίσθη, πρὸς τῶν
 οἱ ἱερεῖς δὲ ἐξ ὄρα, ὡς πρὸς δῆλο πῆ ἱερῶν, ἀφανιστὸν ἐφύλακτον.
 τὸ δὲ δὴ τότε, τῆς δῆλων ἀπολωλότων, ἀδύρῳντες ἀφρομαρτυ-
 κῶν πῶν φροῖν, ἡδίους ἐχρῆτο ταῖς ἐλπίσι ὑπὸ τῆς Ρώμης,
 ὡς αἰδίων αὐτῆ πῶν σωτηρίᾳ τῆς σημεία βεβαιωῶτος, ἔπα
 δὲ τῆς πρὸς ταῦτα πεπαυμένοις ἀφρομαρτυκῶν, ἔπι πῆ πῆ
 πόλεμος, Αἰκράων μὲν ἀμα καὶ Ουολούσκων καὶ Λατίνων εἰς
 πῶν χροῖν ἐμβόλοντων, Ἰυρρητῶν δὲ πολιορκουμένων Σάστειον,
 συμμαχίδα Ρώμης πόλιν. ἐπεὶ δὲ οἱ πῶν ἡγεμονίαι ἐχρῆ-
 τες χιλίαρχοι φρομαρτυκῶν καὶ τῶν Μαρκίων ὄρα ὡ-
 πὸ τῆς Λατίνων ἐπολιορκουμένων, καὶ κινδυνόοντες ἀποβῆναι τῶν φρομαρτυκῶν, εἰς Ρώμην ἐπεμψαν, ἀποδείκνυσι τῶν πῶν
 τῶν Καμίλλου δικτάτωρ. πρὸς τῶν τῶν πόλεμου διττοὶ λόγοι λέγονται, εἰ μὲν δὲ τῶν μὴ ὡδὴ πρὸς τῶν. φασὶ τοῖς Λατίν-
 κιοις εἶτε πρὸς τῶν χροῖν, εἶτε βροπομένων ὡς ἀληθῶς ἀναμίστα τὰ ἡμῶν πάλιν δὲ ὑπὸ ἀρχῆς) πῶν πῶν

αἰτεῖν τῶν Ῥωμαίων παρθένοις ἐλθόντες γυναικας A
 ἀπορωμένων καὶ τῶν Ῥωμαίων τήρησιν, (καὶ γὰρ τὸν πό-
 λεμος ὠρώδδιω, οὐπω κελετηκότες ἔδ' ἀειληφότες αὐ-
 τοῖς καὶ τὴν αἴτησιν τῶν γυναικῶν ὑπὸ ὀπίθων ἐξομήρβωσιν
 εἶ), τῶ δ' ὕπερεπὸς χερὶν ἔπιγαμίαν καλεῖσθαι) τερα-
 παμίδα τὸ ὄνομα Τετράλαν, ὡς δ' ἐνιοὶ λέγουσι, Φιλωτίδα,
 τοῖς ἄρχοις παρενέσθαι, πέμπειν σὺν αὐτῇ τῶν δμοφίδων
 τὰς ἐν ὥρᾳ μάλιστα καὶ τὰς ὄψιν ἐλθόντας, χρησμή-
 σαντας ὡς ὑμφας διήχης, τὰ λοιπὰ δ' αὐτῇ μελήσθην. πει-
 δέντας δ' τὸς δέχοντας, ἔπιλέξασθαι τῶν τεραπαμίδων
 ὅσας ἐκείνη πρὸς τὴν χρείαν ἐδοκίμασε, καὶ χρησμήσαντας B
 ἐοθίη καὶ χρυσῶ, ὡς ἀδουῶσιν τοῖς Λατίνοις, ἔπειθ' ὁ πόρρω
 τὴν πόλεως στρατοπεδύσθαι, ὑκτωρ δ' τὰς μὲν διήχας ὑφελείας
 τὰ εἰχλείδης τῶν πολεμίων, τὴν δ' εἶτε Τετράλαν, εἶτε Φιλω-
 τίδα, πρὸς βᾶσαν ἐρενεῶν μετὰ καὶ ὡς αἰτίαν ὀπί-
 σω δ' ἰμάτιον, ἄρα πυρσὸν εἰς τὴν Ῥώμην, ὡς ἂν αὐτὸν συγ-
 κείμενον αὐτῇ πρὸς τὸς ἄρχοντας, ἔδενος ἀπὸ τῶν πολι-
 τῶν εἰδότης. δι' ὅ καὶ ἰορυβώδη γίνεσθαι τὴν τῶν στραπτῶν
 ἐξοδὸν, ὡς κατέπειραν οἱ ἄρχοντες, ἀλλήλους ἀνακαλέντων,
 καὶ μόλις εἰς τὴν τάξιν κατισταμέντων. ἐπελθόντας δ' τὰς χεί-
 ρας, τῶν πολεμίων ἔπειθ' ἀποδεχόμενοι καὶ κατεδόντων, ἐ C
 λθὲν δ' ἐπὶ τὸν πεδόν, καὶ ἀφ' ὧν τῶν τῶν πλείους. τῶ δ' ὅ
 ἡμέρας τῶν νῦν Ἰελαίας, τότε δ' Κυνίπλιαις νόνας καὶ τὴν
 ἀγομῶν ἐορτῶν, ὑπόμνημα τῆς πρὸς ἄξως ἐκείνης εἶ).
 πρὸς τὸν μὲν γὰρ ἔξόντες ἀθροῖσι ἀπὸ τῆς πόλεως, πολλὰ
 τῶν ἔπιχερῶν καὶ κρινῶν ὀνομάτων βοῆ φθέγονται, Γάϊον,
 Μάρκον, Λέκιον, καὶ τὰ τῶν ὁμοίων μισοῦμενοι τὴν τότε
 ἡγομῶν μὲν ἀποδῆς ἀλλήλων αἰάκησιν, ἔπειθ' ἐκεῖ
 σμημῶν λαμπαρῶν αἱ τεραπαμίδες, ὡς αἰσὶ παύσασθαι
 ἀπὸ σκαμμάτων εἰς τὸς ἀπὸ τῶν τῶν, ἦν δ' ὅ καὶ μάχη τῆς
 αὐτῆς πρὸς ἀλλήλους, ὡς καὶ τότε τῶ πρὸς τὸς Λατίνας D
 ἀγῶνος στυπὸν ἀμφοτέρωθεν. ἐστὶ μὲν καὶ ἡμερῶν, κλά-
 δοις σκυῆς σκιαζόμενοι καὶ τὴν ἡμέραν νόνας κατεπαί-
 νας καλοῦσιν, ὡς οἴονται ἀπὸ τῶν ἐρενεῶν, ἀπὸ τῶν παιδι-
 σκην τῶν πυρσὸν ἀραῖ τῶν ἐρενεῶν, κατερίφικον ὀνομάζουσιν.
 ἔπειθ' ὅ τῶν τῶν τὰ πλείστα δρᾶσθαι καὶ λέγεσθαι φασὶν ἔπι
 τῶ τῶ Ῥώμην πάσῃ. κατ' αὐτὴν γὰρ ἀφανισθῆναι τὴν
 ἡμέραν αὐτὸν ἐξ ὀπίθων, ζῶφ καὶ θυέλλης ἀφῆσθαι πρὸς ἄ-
 σης ὡς δ' ἐνιοὶ νομίζουσιν, ἐκλείψως ἡλίου ἡγομῶν. καὶ τῶ
 ἡμέραν ἀπὸ τούτου, νόνας κατεπαίνας κληθῆναι τὴν γὰρ
 αἴγα κατὰ τὸν ὀνομάζουσιν. ὅ δ' Ῥώμην ἀφανισθῆναι δημηγ- E
 ρῶν πρὸς τὸ τῆς αἴγης ἔλθῃ πρὸς τὸν ἀπόμυρον, ὡς ἐν τοῖς
 πρὸς ἐκείνους γέγραπται. τὸν δ' ἔπειθ' ὁ λόγος οἱ πλείστοι τῶν
 συσχεφῶν δοκιμάζοντες, ἔπειθ' ἀλέγουσιν, ἀποδῆσθαι δικτά-
 τωρ δ' εἶπεν ὁ Κάμιλλος, καὶ πυθόμενος μὲν τῶν χλιαρ-
 χων ἐπὶ τὸν πολιορκούμενον ὑπὸ τῶν Λατίνων καὶ τῶν
 Ουολύσκων, ἠναλκῆσθαι καὶ τὸς ὅτι ἐν ὥρᾳ τῶν πολιτῶν,
 ἀλλ' ἦδη πρὸς βᾶσαν κατὰ πλείστα. πρὸς ἐλθὼν δ' μα-
 χρῶν πρὸς τὸν πρὸς τὸν Μάρκιον ὄρος, καὶ λαθὼν τὸς πολε-
 μίας, ἴδρυσεν τὴν στρατὸν κατόπι αὐτῶν, καὶ πρὸς πολ-
 λά καύσας, διεσήμηνε τῶν αὐτῶν παρῶσιν, οἱ μὲν οὖν πολιορ- F
 κούμενοι παρήσαντες, ἔπειθ' ἀπὸ τῶν διανοουῶν, καὶ μάχην στυπῶν. οἱ δ' Ἰατῖνοι καὶ Ουολύσκοι, συσείλαντες εἰσω
 τῶ χράχως αὐτῶν, ἀπεσάμενον ἐύλοισ πολλοῖς καὶ διεφράγματο πρὸς τὸν πεδόν, ἀμφοτέρωθεν γέρο-
 νότες ὑπὸ τῶν πολεμίων, καὶ πρὸς ἐμῶν ἐγνωκότες ἔπειθ' οἱ κῆθεν δυνάμει ἄμα δ' καὶ Τυρρῶν πρὸς δεχόμενοι
 βοήθειαν. τῶ δ' ἀπομυρῶν ὁ Κάμιλλος, καὶ δεδωκὼς παρῶσιν ὡς ἐποίησεν, αὐτὸς τοὺς πολεμίους κληρωσάμενος

qui ingenuarum puellarum à Romanis poscerent
 connubia. Fluctuantibus quid consilii caperent
 Romanis (quippe & bellum, qui nondum respira-
 uerant neq; collegerant se, horrebant, & postula-
 tione connubii obsides suspicabantur peti, quod
 specioso titulo vocarent connubium) ancillā Tu-
 tolā nomine, ut alii dicunt, Philotidē, principibus
 subiecisse, secum ut mitterent ancillas, quæ atate
 florente & liberali essent forma, in virginum inge-
 nuarum morem excultas, reliqua sibi curæ fore.
 Principes probato consilio delegisse ex ancillis
 quas ad eam rem illa probasset, easque veste orna-
 tas & mundo, Latinis, qui statua non procul ha-
 bebant ab vrbe, tradidisse. Noctē cæteras gladios
 hostibus subtraxisse, Tutolam, vel Philotidē, con-
 scensa edita caprifico, & stola aduersus castra ob-
 tensa, facem Romam versus sustulisse, quod ei cū
 magistratibus signum aliis insciis ciuibus conue-
 nerat. Quapropter tumultuariē à militibus excur-
 sum fuisse, quum instarent duces, sese mutuo ap-
 pellantibus, vix ut instrui possent in aciem. Vallū
 nec opinantibus hostibus sopitisque adortos ce-
 pisse castra, atque maxima ex parte hostes obtrun-
 casse, idq; gestum Nonis Quintilibus, quas nunc
 appellant Iulias. In huius rei memoriam festum
 agi, quo primū agmine erumpentes vrbe nomi-
 na plurima patria & vulgaria cient, Caium, Mar-
 cum, Lucium, & his similia, referentes mutuam il-
 lam in properando appellationem. Deinde splen-
 dide comptæ urbem circumeunt ancillæ, dictæ
 in obuium quenq; iacentes. Pugnam quoq; inter
 se conferunt, ut quæ etiam tum in prælio cum La-
 tinis inuito operam nauauerint suam. Ad epulum
 confident ficulneis inumbratæ ramis. Eum diem
 Nonas Capratinas à caprifico, ut arbitrantur, ex
 qua facem edidisse ferunt puellam illam, nomi-
 nant. Alij pleraque, quæ hîc aguntur & dicuntur,
 referunt ad Romuli casum. Illo enim die ex oculis
 hominum extra portam abiisse Romulum, caligi-
 ne subito cum procella coorta: ut autem nonnulli
 arbitrantur, sole deficiente. Atque hinc diem il-
 lum Nonas Capratinas à capra dictum. Nam Ro-
 mulus (ut in vita eius retulimus) quum ad palu-
 dem capræ appellatam haberet concionem, ex
 conspectu hominum ablatu est. Cæterum pleri-
 que scriptores historiam alteram magis probant,
 quam hoc modo narrant: Dictator tertium Ca-
 millus dictus nunciato legiones cum tribunis
 militum à Latinis & Volscis obsideri, delectum
 habere non iuniorum solum, sed maiorum natu-
 quoq; coactus est, ac longo flexu Martium mon-
 tem exercitu circumducto, castra à tergo hosti-
 um clam est metatus. Multis inde accensis igni-
 bus significauit aduentum suum. Ea re confir-
 mati qui obsidebantur, inuadere hostem & ma-
 nus conferere adoriuntur. Latini & Volsci reci-
 piunt se intra Vallum, eum multa materia sepiunt,
 castraque vndique muniunt ancipiti ab hostibus
 trepidatione, certi alteras copias ab domo expe-
 ctare, simulq; auxilia respicientes Hetruscoium.
 Hoc Camillus animaduerso, veritus ne, quod
 ipse fecerat, qui hostes cinxerat, in se verteret,

præripere maturat occasionem. Erat sepes, quæ se A
munierant, lignea, & vis magna venti deferrebat
à montibus simulatque dilucesceret. Igitur multo
igne parato, copias summo mane e ductas distri-
buit, ut alii in hostem missilia iacularentur, & ma-
gnum clamorem ex altera parte tollerent: alios, qui
flammas iniecturi erant, quæ potissimum incum-
bere in vallum hostium solebat ventus, ducēs, ho-
ram operiebatur. Vbi iam commissa pugna, sol ex-
ortus est, & increbuit ventus, signo aggrediendi
dato, grandinem telorum ignitorum ingessit val-
lo. Flamma ut materiam contextam, & vallum ili-
cò amplexa ligneum, in proxima se vndique diffi-
pauit: Latini, qui nihil haberent ad manum quo
arcerent restingerentq; incendium, quum tota
castra iam depasceretur ignis, angusto conglobati
loco, in armatos & instructus pro vallo hostes cō-
pulsus sunt effundere se. Pauci horum euasere. Qui
in castris restiterunt, flamma omnes absumti, dū
igni restincto prædam Romani dirupuerunt. His
actis Camillus, ad prædam captiuosq; seruandos
præfecto castris Lucio filio, profectus est ad fines
hostium depopulandos, captoque Æquorum op-
pido, & Volscis ad deditiōem redactis, confestim
Sutrium mouit, magnifq; itineribus, ut in pericu-
lo constitutis & obsessis ab Hetrusco subueniret, C
(nondum enim clades ad eum perlata Sutrinorū
fuerat) contendit. At illi dederant iam hostibus
urbem, omnibusque rebus exuti, atque cum sin-
gulis emissi vestimentis, in agmen Camilli cum
liberis coniugibusq; inciderunt, suamque lamen-
tabantur fortem. Miserabili commotus specie ipse
Camillus, quum Romanos cerneret obstantibus
eos Sutrinis, non tenentes lachrymas, ac moleste
casum eorum ferentes, decreuit instare vltioni,
eoque ipso die Sutrio admouere exercitum, repu-
tans se hostes, copiosa modò capta & opulenta vr-
be, in qua nullus reliquus hostis esset, neque ali-
undetimerent, solutos prorsus ac sine stationi-
bus deprehensurum. Nec eum fefellit opinio, non
solum iter eius per fines inexploratum hostibus
fuit, verum etiam antequam adinuerterent
ad portas accessit, murosque tenuit. neglecta enim
inuenit omnia. Effuderant sese omnes intra tecta
in vinum & epulas. Vbi senserunt hostes iam in
vrbe esse adeo demersi epulis erant & crapula, ut
plerique ne fugam quidem tentarent, sed intra te-
cta cum summa turpitudine, vel caderentur vel
in potestatem se darent hostium. Ita Sutrium bis
eodem die captum est, euenitq; ut qui oppidum
ceperant, id amitterent, & qui amiserant, opera id
recuperarent Camilli. Ductus hinc triumphus
non secus gratus clarusque ac duo priores fuit.
Nam ciues præcipue in eum maleuolos, qui-
que omnia eius præclara facta fortunæ potius ac-
cepta quam virtuti eius referebant, tum res gestæ
consilio eius atq; virtuti adegerunt omnē adscri-
bere gloriam. Inter aduersarios & æmulos eius
princeps erat M. Manlius, is qui ex arce depule-
rat primus Gallos, quum Capitolium essent no-
cte adorti: vnde nomen illi inditum Capitolino.
Hic primatum affectans in ciuitate, quum bonis F
artibus superare laudes Camilli non valeret,

ἔαυ δὲ παραβῆναι τὸν κάμῳ. ὄντος δὲ τῆς ἀειφύρου μακροῦ
ξύλινου, καὶ πνέματος μεγάλου καπνόντος ἀπὸ τῆς ὄρεων ἰ-
μα φάει πυρὰ πολλὰ πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀπὸ τῆς ὄρεων
ἐξαγαγὼν τὴν δυνάμιν, τὰς μὲν δὴ τις ἐκείδουσι καὶ ἀτα-
βέλει, καὶ καθ' ἑπεὶ μέγας καὶ γῆ. αὐτὸς δὲ τοὺς ὅτι πύρ
ἀφῆσθαι μέλλοντας ἔχει, ὅτεν εἰσὶν ἡ μάλισσα πρὸς ἐπιπέδον ἀ-
νεμος τῶν γὰρ καὶ τῶν πολεμίων, ἀνέμῳ τὴν ἀρετὴν. ἐπεὶ δὲ
σωεσώσης τῆς μάχης ὅ, τε ἡλίου ἀνῆλθε, καὶ τὸ πνέμα λαμ-
πρὸν ἐξέπιπτε, σημήσας ἐπιδρομῶν, κατέσπερε τὸ χάρα-
χος ἀφῆσθαι τῶν πρὸς βόλων. ταχὺ δὲ τὸ φλογὸς ἐν ὑπὸ πύ-
κῃ καὶ γαυρώμασι ξυλίνοις ἀναβραφείσης, καὶ κύκλω ἀεινε-
μομένης, ὅσθεν ἄλλοι ὅσθεν ὁδοετήριον ἔχοντες οἱ Λατῆοι πα-
ρεσκόλασιν ὄν, ὡς πλήρες ἡ ἡδὴ ὁ στρατόπεδον πρὸς,
ἐπὶ ὀλίγον συσπλομένη τοῖσι, ἐξέπιπτον ἄπο ἀναγκῆς
πρὸς ὀπλισμένους καὶ πρὸς ἀταγμένους πρὸς ἡ χάραχος
τῶν πολεμίων, καὶ πύτων μὲν ὀλίγοι διέφυγον, τοὺς δὲ καταλη-
φθέντας ἐν τῷ στρατοπέδῳ πρὸς διέφυγε ὁ πύρ. μίχρῳ
οὐ καπαρέσαντες οἱ Ρωμαῖοι τὰ χεῖματὰ διήρπασαν. γε-
γνηότων δὲ πύτων, ἀπολιπὼν ὅτι τὸ στρατοπέδον τὸν ἦν Λα-
κίον φύλακα τῶν ἡλωκῶν ἀνδρῶν καὶ χεῖματῶν, αὐτὸς
εἰς τὴν τῶν πολεμίων ἐπέδρα, καὶ τὴν Αἰχμῶν πολὺ ἐλὼν,
καὶ πρὸς ἀγαγὼν τοὺς Οὐλοῦσους, ὅσθεν ἦγε τὴν στρα-
παι πρὸς τὸ Σουτεῖον, οὐτῶ τὰ συμβεβηκῆσθαι τοῖς Σουτεῖ-
νοῖς πεπυσμένους, ἀλλ' ὡς ἐπὶ κινδυνώουσι καὶ πολιορκουμέ-
νοῖς ἄπο τῆς Τυρρῶων βοήθειαν ἀπέδωκεν. οἱ δὲ ἔτυχον ἡδὴ
τὴν μὲν πόλιν τοῖς πολεμίοις πρὸς ἀδεδωκῆτες, ἀλλ' ὅτι πρὸ-
των εἰδὲς, ἐν ἡματίοις μόνον ἀφῆσθαι καὶ καθ' ὅσον ὄντι τῶν
Καμίλλῳ μὲν παίδων καὶ γυναικῶν ἀπῆσθαι, ὁδυρόμενοι
τὰς ἑαυτῶν τύχας, ὅτι Κάμιλλος, αὐτὸς τε πρὸς τὴν ὄντι
ἔπιπλασθεῖς, καὶ τοὺς Ρωμαῖοις ὄραν, ἐμφυομένη ἀλλοῖς τῶν
D Σουτεῖων, δακρύνοντας καὶ δυσαναχεπιώτας ὅτι τοῖς γε-
νημένοις, ἔγω μὴ πείσασθαι τῆς πρὸς ἀνδραγαθίῳ,
ἀλλ' ὅσθεν ἄγῃν ὅτι ὁ Σουτεῖον ἐκείνης τῆς ἡμέρας, λο-
γιστόμενος, ἀνδρῶν δυνάμει καὶ πλοισίαν πόλιν ἐρπὶ
κατεληφῆσθαι, καὶ μηδένα τῶν πολεμίων ἄπολελοιπό-
τας ἐν αὐτῇ, μηδὲ πρὸς δεχόμενοι ἐξῆσθαι, ἐκλελυμένους
πρὸς ἀπῆσθαι καὶ ἀφυλακτοῖς ἀρήσθαι ὀρθῶς λογισάμενος.
οὐ γὰρ μόνον τὴν χάρακα ἔλατῃ ἡελθῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς
ταῖς πυλῆσι γηρόμενος, καὶ τὰ τείχη καταλαβῶν. ἐφυλακ-
τε γὰρ ὁδοετῆς, ἀλλ' ἐν οἴκῳ καὶ συμμοσίαις ἦσαν ἐσκεδασμέ-
νοι καὶ τὰς οἰκίας. ἐπεὶ δὲ ἦσαν τοὺς πολεμίοις κρατούτας
ἡδὴ, οὐτῶ διέκειντο μακροῦς ἄπο πληρομοῦ καὶ μέθης,
ὡς μηδὲ πρὸς φυγῆν ὀρμήσασθαι πολλοὺς, ἀλλ' ἐν ταῖς οἰκίαις
ἀγῆσθαι πρὸς τῶν ἀποκρίνοντας ἀποδιδόντας, ἢ πρὸς ἀδιδόντας
σφῆσθαι αὐτοῖς τοῖς πολεμίοις. τὸ μὲν οὖν Σουτεῖων πόλιν ἐν ἡ-
μερῶν μίᾳ δις ἀλοῦσαν, οὐτῶ σωεσθαι καὶ τοὺς ἔχοντας ἀποδιδόντας
καὶ τοὺς ἀφῆσθαι ἀπολαβῆναι ἀπὸ Κάμιλλου. οἱ δὲ ἀπὸ
πύτων ἀπῆσθαι αὐτῶν γὰρ ἐν ὅσθεν ἐλάτῃ καὶ χέσμον ἡ ἔκε
τῶν πρὸς τῶν δυοῖν, καὶ γὰρ τοὺς πρὸς βασιλείοις τῆς πολιτείας,
καὶ πρὸς βουλευόμενοι δὲ τυχεῖα πρὸς μόνον ἢ ἀπὸ ἀρετῆς
καταρθῶσθαι, τὸτ' ἡ ἀναγκῆσθαι ἀπῆσθαι τῆς ἀνῆσθαι καὶ
ἔπι δραστηρίῳ τῶν ἀνδρῶν ἀποδιδόντας τὴν δόξαν. ἡ δὲ τῶν

ἀναμαχομένων αὐτῶν καὶ πρὸς σφῆσθαι ὅσθεν ἀνῆσθαι, Μάρκος Μανίος, ὁ πρὸς ὡσαύτως τοῖς Κελ-
τοῖς ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, ὅτε τῶν Καπιτωλίων ἀπῆσθαι νυκτὸς ἐπέλετο, καὶ ἀπὸ τῶν Καπιτωλίων ἐπικληθείς. ὅσθεν γὰρ
ἀξίων πρὸς εἶναι τῶν πολιτῶν, καὶ μὴ δυνάμενος τὸν Κάμιλλον ἀπὸ τῆς βελτίου ἔργου τῆς δόξης παρελθῆναι.

ὑπόθεσιν τυραννίδος ἐποίησατο κρινῶν καὶ σιωπῆν, δημα-
 γωγῶν τοὺς πολλοὺς, μάλιστα δὲ τῶν ὀφελόντων χρεῖα, τοὺς μὲν
 ἀμεινῶν καὶ σιωδικῶν ἐπὶ τῆς δαμνίας, τοὺς δὲ ἀφαιρου-
 μένους βία, καὶ κωλίον ἀγεσθαι πρὸς τὸν νόμον ὥστε πολ-
 λοις τῶν ἀπείρων ἄγχι παρὲς αὐτὸν ἠρέσθαι καὶ πολὺν φόβον
 ὡρᾶσθαι τοὺς βελτίστοις τῶν πολιτῶν δρασωμοῦσι καὶ
 ἄρσθαι πρὸς αὐτοὺς. ἐπεὶ δὲ καταστάσας ἐπὶ ταῦτα
 δικτάτωρ Κοίντος Καπιτωλίνος εἰς τὴν εἰρκτικὴν ἐπέβη
 τὸν Μάλλιον, ὃς δὲ δῆμος ἠροῦμένου τύπου, μετέβη τὴν ἐ-
 δῆσιν, ὡρᾶσθαι ἠροῦμένου ἐπὶ συμφορῆσι μεγάλαις καὶ
 δημοσίαις, δεῖσασθαι τὸν φόρον ἢ σύγκλητος ἐκέλευεν ἀ-
 φελῶναι τὸν Μάλλιον. ὃς δὲ σπένδον ἀφελῆς ἀμεινῶν, ἀλ-
 λά βραχύτερον ἐδημαγωγῆ, καὶ διεσάσασθαι τὴν πόλιν.
 ἀρσῶνται δὲ πάλιν χιλίαρχον τὸν Κάμιλλον. εἰσαγαγόντων
 δὲ τῶν καὶ τῆς Μάλλιος δικῶν, μέγιστα τοὺς κατηγέρας ἐβλα-
 πῆν ἢ οὐκ ἔστιν ὅτι βεβηκώς ὁ Μάλλιος ἐνυκτομά-
 χησε πρὸς τοὺς Κελπίς, ὡρᾶσθαι τῆς ἀρσῆς ἀπὸ τῆς
 Καπιτωλίας. καὶ παρήχεν οἶκον τοὺς ὄρασι αὐτοῦ καὶ χεί-
 ρας ὀρέγων ἐκείσε, καὶ δακρύων ὡρᾶσθαι τῶν ἀγῶνων,
 ὡς τε τοὺς κρίνοντας ἀπορῆν, καὶ πολλάκις ἀναβήσασθαι
 τὴν δίκην, μήτ' ἀφίεναι βουλευμένοις ἐπὶ τεκμηρίοις φα-
 νεροῖς ἀδικήματα, μήτε χρῆσασθαι τῶν νόμων διωκτέων,
 ἐν ὀφθαλμοῖς τῆς ἀρσῆς οὐσης ἀπὸ τῆς πόλεως. ὃ δὲ συμ-
 φρονησας ὁ Κάμιλλος μετήγαγεν ἐξ ὧν πύλης τὸ δικαστή-
 ριον εἰς τὸ Πετηλίνον δῆσον. ὅθεν οὐκ ὄντως τῆς Καπιτωλίου
 καταφανῆς, ὅ, τε δῶκων ἐχρήσατο τῆς κατηγείας, καὶ τοὺς κρί-
 νοῦσι παρεχόμενος ἢ μνήμη τῆς γεροντότων, ἀξίαν λαβῆν ὀργῶν
 ἐπὶ τοὺς παρῶσι ἀδικήμασιν. ὁ μὲν οὖν Μάλλιος ἀλγῆς, εἰς
 τὸ Καπιτωλίον ἀπήγαγε, καὶ καὶ τῆς πέτρας ὡσεί, τὸ αὐ-
 τὸν τόπον ἔχε καὶ τῶν ἀτυχεστάτων ἔργων καὶ τῶν μεγίστων
 ἀτυχημάτων μνησθῶν. οἱ δὲ Ρωμαῖοι τὴν οἰκίαν αὐτῆς κατα-
 σκάφαντες, ἱερὸν ἰδρύσαντες καὶ τὴν Μονήτην κελύουσι,
 καὶ τὸ λοιπὸν ἐψηφίσαντο μηδένα τῶν πατρικίων ἐπὶ τῆς
 ἀρχῆς καταποιεῖν. ὃς δὲ Κάμιλλος ἐπὶ χιλιαρχίαν ἐκτίω κα-
 λούμενος, παρητίετο, γεροντῶς μὲν ἡλικίας ἤδη ὡρᾶσθαι, καί-
 που πινὰ καὶ φθόνον δεδιώς καὶ νέμεσιν ἐπὶ δόξῃ ποσαύτη καὶ
 κατωρθώμασιν. ἢ δὲ φανερωτάτη τῶν αἰτιῶν, ἢ ἀρρωσία τῆς
 σώματος. ἐτύχθη γὰρ νοσῶν παρὲς τῆς ἡμέρας οὐκείνας. οὐ
 μὲν παρήκει αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ὁ δῆμος, ἀλλὰ βοῶν, μήτε
 ἰππεύοντες αὐτῷ μήτε ὀπλομαχοῦντες ἐν τοῖς ἀγῶσι δεῖ-
 σασθαι, βουλευομένου δὲ μόνον καὶ ὡρᾶσθαι τῆς ἀρχῆς, ἢ ἀναγκασθῶν
 ὑποστῆναι τὴν στρατηγίαν. καὶ μὲν ἐνὸς τῶν σωμαρχόντων
 Λακίου Φουρείου τὸν στρατὸν ἀγαγὼν ἐβῆ ἐπὶ τοὺς πολέμους.
 οὗτοι δὲ ἦσαν Περαίνες καὶ Οὐλοδοσχοί, μὲν πολλῆς διωά-
 μεως τὴν συμμεγίδα τῶν Ρωμαίων πορνοῦτες. ἐξελθὼν
 δὲ καὶ ὡρᾶσθαι πεδύσας τοὺς πολέμους, αὐτὸς μὲν ἠξίου
 τελεῖν τὸν πόλεμον χρόνον καὶ εἰ μάχης δεήσασθαι, ῥώσας δὲ
 σῶμα ἀναγνώσασθαι. Λακίου δὲ τῆς σωμαρχίας ἐπὶ θυ-
 μῆς δόξης φερόμενος πρὸς τὸ κίνδυνον ἀκαταμέτρητος, καὶ σιω-
 ἐξορμηθῆναι ἅμα ταξιαρχοῖς καὶ λοχαγοῖς, φοβηθεὶς μὴ φθό-
 νῳ δὲ πινὴ δοκῆ κατωρθώμα καὶ φιλοτιμίαν ἀφειρῆσθαι νέων
 αἰδρωθῶν, σιωχόμενος ἀκων ἐκείνη ὡρᾶσθαι τὴν διωά-
 μιν αὐτὸς δὲ ἀπὸ τῆς ἀδένειας ὡρᾶσθαι μετ' ὀλίγον
 ἐν τῷ στρατοπέδῳ. τῆς δὲ Λακίου ὡρᾶσθαι τῆς μάχης, καὶ σφαλέντος, ἀποθνήσκοντος τὴν ἑσπῆν, τῶν Ρο-
 μαίων, οὐ κατέχευ αὐτὸν, ἀλλ' ἀπαθρῶν ἐκ τῆς ἐβλάδης, ἀπῆντα μὲν τῶν ὀπαδῶν ἐπὶ τῆς πύλης τῆς ἀρχῆς

A viam ad tyrannidem affectavit communem illam
 & vulgatam subeunda plebe, maximè obærat. Itaque dum hos aduersus feeneratores defendit
 patrocinatorque, illos vi eripit ac duci lege prohi-
 bet, breui magna manus stipat eum egenorum,
 quorum audacia & tumultus in foro in ingentem
 optimates adduxit metum. Dictator Q. Capito-
 linus ob hanc causam dictus, in vincula quum du-
 ci Manlium imperasset, plebs, quod fieri nisi in
 grauibus calamitatibus & publicis non solet, ve-
 stem mutauit. Ita senatus seditionis timore dimit-
 ti iussit Manlium. Ille ob id nihilo factus meli-
 or, insolentius factionibus & seditionibus ciuita-
 tem implet. Camillo igitur rursus creato tribuno
 militum, quum esset Manlio dies dicta, accusato-
 res impediabat magnopere loci conspectus. Nam
 locus, vnde nocte reiecerat Manlius Gallos, erat
 ex Capitolio in foro conspicuus, mouebatq; præ-
 sentes, quum eò manus tederet, & lachrymabun-
 dus illius decoris renouaret memoriam. Vnde
 perplexi iudices diem sæpius diffuderunt: qui ne-
 que liberare eum manifestis conuictum indiciis
 crimine poterant in animum inducere, neque,
 quum locus tantum subiiceret oculis factum, le-
 ge agere valebant. Quod vbi considerauit Camil-
 lus, extra portam in Petelinum lucum, vnde con-
 spectus non esset in Capitolium, iudicium tradu-
 xit. Ibi accusator crimen intendit, iudicesq; faci-
 noribus eius ob oculos positus, dignas præsentibus
 sceleribus penas ei irrogauerunt. Manlius, vbi da-
 mnatus est, in Capitolium ductus, ac de saxo præ-
 cipitatus, locum eundem habuit & eximia gloriæ
 & tristissimi exitus monumentum. Populus Ro-
 manus domum eius demolitus, in area ædem deæ,
 quam Moneram vocant, ædificauerunt, latumq;
 ad populum est, Nequis posthac patricius in arce
 habitaret. Porro Camillus sextum tribunatum sibi
 oblatum deprecatur. Nam præterquam quòd
 exacta iam esset ætate, etiam inuidiam habebat vi-
 cissitudinemque fortunæ ex tanta gloria & felici-
 tate suspectam. Apertissime autem excusauit ob
 corporis valetudinem: siquidem iisdem fortè die-
 bus morbo detinebatur. Enim verò non conce-
 dere ei vacationem populus, sed clamare, non e-
 quitis ab eo, non peditis in præliis munus, consi-
 lium duntaxat & ductum requirere. Itaque susci-
 pere magistratum, & vno adiuncto ex collegis
 L. Furio, compulerunt eum in hostes ducere. Præ-
 nestini & Volsci hi erant, qui ingentibus copiis
 vastabant sociorum populi Romani fines. Ab vr-
 be profectus castra hostium castris contulit, eo a-
 nimo vt bellum traheret: quòd si dimicandum
 planè esset, confirmato corpore vt pugnaret. Quum
 verò collega eius Lucius gloriæ cupidine postu-
 laret ferociter conflictum, incenderetque si-
 mul centuriones ac manipulares, veritus ne inui-
 dia videretur iunioribus victoriam & decus è
 manibus eripere, quum inuitus educere illi in a-
 ciem permisisset legiones, ob valetudinè & imbe-
 cillitatem cum paucis substitit in castris. Post-
 quam inconsultè Lucius in certamen prouectus
 titubauit, animaduerso Camillus Romanos ter-
 ga dare, non continuit se, sed exiliens ex lectulo,
 occurrit cum comitatu suo ad portas castrorum,

& per medios fugientes intulit se in instantem vi- A
ctis hostem. Ergo Romani partim ex templo pu-
gnam repetentes sequuntur Camillum, partim
qui adhuc se ex fuga recipiebant, obijciunt se pro-
duce conglobantque cohortantes inter se, ne de-
fererent ducem. Hoc modo tū hostes ab insectan-
do repressi. Postero die educit copias Camillus,
hostesq; signis collatis fundit, atque, in castra vna
cum effusis in fugam illatus, ingentē stragem edit.
Inde quum expugnatum Sutrium intellexisset à
Thuscis, & colonos fœdè trucidatos, plerosque
milites & grauem armaturam remisit Romam.
Trahens autem secum ex delecta iuuentute imp- B
gerrimos quosque, eos qui oppidum tenebant ad-
ortus Thuscos est. Fufos partim expulit vrbe, par-
tim interfecit. Regressus cum ingenti præda Ro-
mam, demonstravit prudentissimos esse, qui non
deterriti valetudine & ætate ducis, vsu & animo
præditum vegeto tergiuersantem designauerant,
affectumque præ florentibus ætate & ambitiosis.
Quare quum defectio Tusculanorum nunciaretur,
mandant id bellum Camillo, vnum tantum ex
quinque collegis allegeret sibi. Ille cæteris, quan-
uis peterent & cuperent omnes, præteritis, contra
expectationem omnium optavit L. Furium. Is il-
le erat, qui modo inuito Camillo conflictus au-
tor, in præcipitem calum remp. adduxerat. At hic,
vt scilicet obrueret eam calamitatem, ac collegæ
infamiam leuaret, præposuit eum cæteris. At Tu-
sculani errorem callide auertentes, quum esset
iam in expeditione aduersus ipsos Camillus, ara-
toribus pastoribusque agros vt in alta pace com-
pleuerant, patebant portæ, pueri in ludis operam
literis dabant, ex vulgo opifices suo quisque ope-
ri intenti conspiciabantur, spectatiores in foro
obuersabantur togati, magistratus sedulo circum-
ibant ad designandum Romanis hospitia, tan-
quam remoti ab omni suspicione essent mali, nec
cuiusquam sibi commissi conscij. Hæc res non ex-
emit quidem eos apud Camillum proditionis o-
pinione, sed illorum pœnitentia ex proditione
flexit eum ad misericordiam, senatum adire iussit
iis pœnam deprecatum. Deprecantibus adfuit
Camillus, vt & crimine liberarentur, & ciuitatem
impetrarent. Hæc Camilli præclarissim ain sex-
to tribunatu gesta fuere. Post hæc Licinio Sto-
lone ingentem in vrbe concitante tumultum
(nam plebs insurgabat aduersus patres, vt duo-
rum consulum, qui quotannis designarentur, al-
ter ex suo corpore crearetur, non patricij ambo
(tribuni militum creati sunt, comitia consula-
ria impediuit plebs. Quum res, magistratibus
non creatis, ad grauiorem spectaret motum,
Camillus quartum dictator à senatu plebe in-
uita creatus est, haud sane etiam ipse volens,
vt qui committi nollet cum hominibus, qui-
bus licebat ex multis & ancipitibus præliis li-
berè & verè dicere plura secum ipsis militiæ,
quàm domi gessisse cum patriciis: nunc verò co-
rum odio esset lectus, vt aut ipse, si superior fo-
ret, multitudinem opprimeret, aut opprimeretur
victus. Attramen quò mederetur huic malo, F

Διὰ τῶν φθόνων ὠθούμενος εἰς τὴν δεικνύσαν, ὡς τε πῶς
μὲν δὴν ἀναστρέφει καὶ συναχθῆναι, πῶς δὲ, πρὸς φε-
ρομένοις ἔξωθεν, ἴσασαι πρὸς αὐτὴν καὶ συνασπίζην, πα-
ρεχόμενος ἀλλήλοις μὴ ἀπολείπειν τὴν στρατηγίαν. τότε
μὲν οὖν οὕτως ἀπετρέποντο τῆς διώξεως οἱ πολέμοι, τῆ δὲ
ὑψηλείᾳ παραγαγὼν τὴν δυνάμιν ὁ Κάμιλλος, καὶ σιω-
πῶν μάχην, αὐτοῖς τε νικᾷ καὶ κρείττος, καὶ τὴν χάρακα
λαμβανὴν συνεισπεσὼν τοῖς φθόνοις, καὶ ἀφαιρέσας
τοὺς πλείους. ἐκ δὲ τούτου πυρόμενος πόλιν Σατείαν ὑπὸ
Τυρρήνων ἐαλωκένας, καὶ τοὺς οἰκήτορας ἀπεσφάραξαι, Ρω-
μέοις ἀποδύνας οἴκας, τὴν μὲν πολλὴν καὶ βαρεῖαν τῆς δυνά-
μεως εἰς Ρώμην ἀπέστειλεν, αὐτὸς δὲ τοὺς ἀκμαζούσας μά-
χιστας καὶ προθυμοτάτους ἀναλαβὼν, ἐπέδρασε τοῖς τῆν πόλιν
ἔχουσι Τυρρήνοισι: καὶ κρατήσας, τοὺς μὲν ἐξήλασεν αὐτῶν,
τοὺς δὲ ἀπέκτεφεν. ἐπιδραστὴν δὲ μὲν πολλῶν λαφύρων εἰς
Ρώμην, ἐπέδρασε φρονιμοτάτους ἀποδύτων, τοὺς μὴ φοιήεν-
τας ἀσπίδας καὶ χιτῶνας ἠγεμόνος ἐμπειρίαν καὶ τόλμην ἔχον-
τος, ἀλλ' ἐλομέοις ἐκείνων ἀκρίτους καὶ νοσοῦντας μάχιστας ἢ τῶν
ἐν ἡλικίᾳ τοὺς δεομένους καὶ σπουδαζούσας ἀρχῆν. δὲ καὶ
Τουσκίων ἀφείναν λαφύρων, ἐκέλευον ἐξείναι τὸν
Κάμιλλον ἐπ' αὐτοῖς, ἕνα τῶν πλείων στρατηγῶν πρὸς ἐλο-
μέοις. οἱ δὲ, καὶ τῶν ἀποδύτων βουλομένων καὶ δεομένων, ἐά-
σας τοὺς ἄλλοις, πρὸς εἰλεῖν Λόκιον Φούριον, ὁσθένος δὲ
πρὸς δολοκλήσαντος. ἐκείνος γὰρ ἦν ὁ πρὸς τὴν γνώμην τῆς Κα-
μίλλου ἀφαιρέσας πρὸς τὴν μάχην, καὶ δις τυ-
χῆσας ἐπὶ τῶν μάχων. ἀλλὰ βουλομένης (ὡς εἰσικεῖ) ἀπο-
κρύψαι τὴν συμφορὰν, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀπαλλάξαι τῶν
αἰσίων, αὐτὴν ἀποδύτων τούτων πρὸς τὴν μάχην. οἱ δὲ Τουσκίωνοι τὴν
ἀμύρην ἐπιδραστὴν ἀποδύτων, ἡδὴ βαδίζοντες ἐπ'
αὐτοῖς τῶν Καμίλλου, ὁ μὲν πεδῖον ἀνδρόπων ὡς ἐν εἰρήνῃ
γεωργούτων καὶ νεμόντων ἐπέπλησαν, τῶν δὲ πύλας εἶχον
ἀνεφύμενας, καὶ τοὺς παῖδας ἐν τοῖς διδασκαλείοις μαθη-
νοῦσας. τῶν δὲ δήμου δὲ μὲν βαίανσιν ἐπὶ τῶν ἐργασθειῶν ἐω-
ρεῖτο πρὸς τῶν τέχων, ὁ δὲ ἀσπίον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἐν ἱμα-
τίοις: οἱ δὲ ἀρχόντες πρὸς εἰλεῖσαν σπουδῆ καπαλύσας τοὺς
Ρωμέοις ἐπαγγέλλοντες, ὡς ὁσθένος κακὴν πρὸς δολοκλήσαντες,
ὁσθένος σιωπῶντες. τούτων δὲ πρὸς τὴν μάχην, ἀπείναι μὲν οὐκ
ἐπὶ τῶν Καμίλλου τὴν πρὸς δολοκλήσαν, οἰκτίρας δὲ τῶν ἐπὶ
τῆ πρὸς δολοκλήσαν μετῴμοιαι αὐτῶν, ἐκέλευσε πρὸς τὴν σύγ-
κλητον ἐλθόντας παρεπιθεῖσθαι τὴν ὀργὴν καὶ πρὸς αὐτο-
μέοις σιωπῶντας αὐτοῖς, ἀφαιρέσας τε τὴν πόλιν αἰ-
τίας ἀπάσης, καὶ μετῴμοιαι ἰσοπολιτείας. αὐτὰ μὲν οὖν
ἐγίνοντο τῆς ἐκείνης χλιαρχίας ἐπιφανέσταται πρὸς τῶν
μὲν τῶν Λικινίου Στόλωνος ἐν τῆ πόλιν μεγάλῃ
στάσιν ἐγείροντος, ἡ δὲ ὁ δήμος ἐσασίαζε πρὸς τὴν σύγκλη-
τον, βιαζόμενος, δυοῖν ὑπῆσαν κατὰ τῶν κατὰ τῶν
ἐκ δημοτῶν εἶναι, καὶ μὴ σωμαμφοτέροις πατριχοῖς, δὴ-
μῶχοι μὲν ἠρέθησαν, τῶν δὲ ὑπῆσαν δὲ χαρῆς ἐπι-
τελεσθῆναι διεκάλυσαν οἱ πολλοί. καὶ πρὸς τῶν δι-
αίτησας φερομένων ἐς μείζονας τῶν χαρῶν, ἀποδείκνυται
δικτάτωρ ὁ Κάμιλλος ὑπὸ τῆς βουλῆς ἀκρίτη τῶν δήμων,
ὁ πλείων οὐδὲ αὐτὸς ὡν πρὸς τὸν, ὁσθένος βουλομένης ἐκδραστῆναι πρὸς αὐτοῖς παρρησίας ἔχοντας
ἀπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀγώνων πρὸς αὐτὸν, ὡς πλείονα μετ' αὐτῶν ἀφαιρέσας ἔχοντας ἐν στρατη-
γίᾳ, ἢ μὲν τῶν πατριχοῖς ἐν τῶν πολιτείας: καὶ νῦν ἀφαιρέσας ἐκείνων ἠρημῶς ὑπὸ αὐτῶν, ὅπως ἢ
καπαλύσας τὸν δήμον ἰχύσας, ἢ κατὰ τῶν μὴ κρατήσας. οὐ μὲν ἀλλὰ πειρώμενος ἀμύνει τοὺς παρῶν,

Quorum numerus & alacritas vbi barbaris, qui ef-
 se paucos putabant & trepidos, præter expectatio-
 nem conspecta est, conciderunt animis ex eo pri-
 mum quod contemni se, quum inuaderentur, existi-
 marent. Incurfus deinde leuis armaturæ, quæ prius
 quam consueto ordine consisterent, vel essent per
 cohortes digesti, turbans illos impellensque, teme-
 re atq; incondite eos pugnam inire coegit. Postre-
 mo vt grauem amaturam Camillus induxit, illi par-
 tim sublatis gladiis properauerunt conferere ma-
 nus. Romani pilis obiectis, quorum ferro excipie-
 bant ictus hostium, ferrum illorum molli tenui-
 que procfusum lamina retudere. Vnde inflectebant
 se ilico gladij atque plicabantur, scuta transfige-
 bantur, grauabanturq; dependentibus pilis. Ergo
 suis abiectis armis, ad hostium se conuertebant, ac
 prehensa manibus pila moliebantur traicere. Ro-
 mani iam nudos conspicientes, aggrediuntur eos
 gladiis. Ita cædes multa ante signa edita, alij effusa
 fuga per campos delati, quum colles & loca edita
 præcepisset Camillus. Nam castra quidem ob fe-
 rociam immunita, facile sciebant hostem expu-
 gnaturum. Pugnatum tredecim annis à Roma ca-
 pra ferunt, atque hinc animum Romanis planè cõ-
 firmatum aduersus Gallos, quos supra modum ti-
 muerant, vt morbo nuper & cæco casu, non virtu-
 te existimarent ab se superatos. Tantus verò erat
 eorum terror vt lege esset cautum, vacatione belli
 sacerdotibus, præterquam Gallico tumultu, esse.
 Hoc obiit nouissimum Camillus militare certam-
 ena. Nam Velitris, hoc confecto bello, obiter est
 potitus, quum venirent nullo tentato certamine in-
 ditionem. At contentio supererat atrocior ciuilibus
 aduersus plebem. Nam victoria ferox, magna vi
 instabat vt alter consul præter consuetum modum
 crearetur ex plebe. Ei opponebat senatus se, ne-
 que permittebat vt dictatura abdicaret se Camil-
 lus, quo ius nobilitatis autoritate & summo eius
 imperio tutaretur commodius. Se denti pro rostris
 Camillo & ius dicenti missus à tribunoplebis via-
 tor, sequi se iussit ei, manusque iniecit quasi eum
 ducturus. Ibi clamor & strepitus occupauit, vt nun-
 quam aliàs, forum. alij, qui cingebant Camillum,
 viatorem à tribunali repellentibus, vulgò, ex infe-
 riore loco, vt detraheretur, vociferante. Ille in tali
 tumultu fluctuans animo, summum imperium ta-
 men non proiecit, sed abducto senatu, contulit
 se in curiam. Qui priusquam ingrederetur, ad
 Capitolium respiciens, deos precatus est vt præ-
 sentem motum in bonum exitum verterent, æ-
 demque Concordiæ, si esset tumultus sedatus,
 vouit. In senatu quum magnam altercationem
 excitassent pugnantibus sententiæ, vicit tamen le-
 nior, quæ concedebat plebi permittebatque al-
 terum consulem ex popularibus creare. Hoc se-
 natusconsultum quum dictator pro concione
 pronunciaffet, ilico plebs haud immerito læta
 est senatui reconciliata, Camillumque ingenti
 plausu & fauore deduxit domum. Insequenti
 die coacto populi concilio, sciscitatur, vt ædes Con-
 cordiæ, quam vouerat Camillus, quæ foro &
 concioni immineret, ob sedatum extrueretur

A πολλοῖς καὶ παρρησίοις, οὐχ ὡς οἱ βαρβάροι παρρησιό-
 κων, ὀλίγοις καὶ ἀτόλμοις φαιέντας. πρῶτον μὲν οὖν τῷ
 Κελτίῳ ἀνέβη ταὶ φρονήματα, παρ' αἰείδου ἑπιχρησ-
 θαι δοκῶντων. ἔπειτα παρρησιόκοντες οἱ ψιλοὶ, καὶ ὡρὴν ἢ
 τὸν σιμῆθι λαβὴν χροῖμον καὶ ἀφαιδύωσιν καὶ λόχοις, κί-
 νοῦντες ἀλλοῖς καὶ βιαζόμενοι πρὸς τὸ σιωπηρὸν ἀπάκτους
 ἠπάγκασαν μάχῃ. τέλος ἡ τῷ Καμίλλου τοῖς ὀπλίταις ἐ-
 πάγκως, οἱ μὲν, ἀνατεινόμενοι ταῖς μαχίμας, σιωδραμῆν
 ἔσθλαδον οἱ ἡ τοῖς ὑσσοῖς ἀπορτῶντες, καὶ σιωδραμῆν μέ-
 ρη τῷ πληγῶν ὑποφύροντες, ἀνέσφρον τ' ἐκείνων σιδη-
 ρον μαλακὸν ὄντα καὶ λεπτῶς ἐληλαμῆνον, ὥστε κάμπτε-
 σθαι ταχὺ καὶ διπλοῦσθαι ταῖς μαχίμας, τοῖς ἡ θυρεοῖς
 συμπεπάρθαι καὶ βαρυνέσθαι τῷ ὑσσοῦ ἐφελκόμενων. δι-
 ὅ καὶ μῆσι μὲν τῷ ἰδίῳ ὄπλων, ἐπειράντο τοῖς ἐκείνων
 συσφραδαῖς, καὶ τοῖς ὑσσοῖς ὑποφύρον, ἑπιλαμβανόμενοι
 ταῖς χερσίν. οἱ ἡ ῥωμαῖοι γυμνοὶ ὄραντες, ἡδὴ τοῖς ἐξέφασιν
 ἐχρῶντο, καὶ φόνος μὲν ἠὲ πολλὸς τῷ παρρησιόκτῃ, φυγὴ ἡ τῷ ἄλ-
 λων ἀπορταχῶς τῷ πεδίου. τοῖς γὰρ λόγοις καὶ τῷ ὑψηλῶ
 παρρησιόκτῃ Καμίλλος, τῷ ἡ φρατόπεδον ἀφ' ὅθεν ἡ παρρησιό-
 κτον ἔχοντες, ἡδὴσαν οὐ χαλεπῶς ἀλωσόμενοι. ταῦτι μὲν
 C πῶ μάλιν ἔτεσι ὑστερον τρισχίδια καὶ ἡμέρας λέξασιν τῆς
 ῥωμαῖας ἀλώσεως, καὶ βέβαιον ἔξ αὐτῆς φρονήματα καὶ τῷ
 Κελτίῳ εἰρήνευσαι ῥωμαῖοις, σφόδρα δεδουκῶσι τοῖς βαρ-
 βάρους, ὡς τοῦ πρῶτον ἀφ' ὀνόσις καὶ τύχας ὑποφύροντος, οὐ
 καὶ κέρως, ὑπο αὐτῷ νενικημένοις. οὕτω δὲ οὖν ὁ φόβος ἠὲ
 ἡ χροῖς, ὥστε ἡδὴ νόμον, ἀφῆσαι τοῖς ἱερῆς φρατείας, χω-
 ρεῖς ἀμὴν Γαλατικῆς ἡ πόλεμος. τῷ μὲν οὖν φραπαικῶν
 ἀγῶνων ὄντα ἡ γῶνίδη τῷ Καμίλλῳ τελευτῶντος. τῷ γὰρ
 Ουέλιτράνων πόλιν εἰλεν ἐν τῷ παρρησιόκτῃ ταῦτι τῆς φρα-
 τείας, ἀμαχεῖ παρρησιόκτῃσαν αὐτῷ. τῷ ἡ πολιτικῶν ὁ μέ-
 D γιστος ὑποφύροντος, χαλεπῶτερος πρὸς τὸν δῆμον, ἡ χροῖς
 ἐπορρησιόκτῃ τῇ νίκη, καὶ βιαζόμενοι ἐκ δημοτῶν ὑπατῶν
 ἀποδείξασιν ὑποφύροντος νόμον. ἀπὸ φραπαικῶν τῆς
 βουλῆς, καὶ τῷ Καμίλλῳ ὄντα ἔως ἀποφύροντος τῷ ὑποφύ-
 ρῶν ὡς μετ' ἡ χροῖς καὶ μεγάλης ὄντα τῆς ἐκείνου μα-
 χησιμῶν ἀν βέλτιον ὑποφύροντος τῷ φραπαικῆς. ἐπει ἡ παρρη-
 κησιμῶν τῷ Καμίλλου καὶ χροῖς ἀπὸ τῆς ἀρῆ-
 ρῆς, ὑποφύροντος περὶ τῆς τῷ δῆμον, ἐκείνου
 ἀφῆσαι καὶ τῷ χροῖς ὄντα ὑποφύροντος ὡς ἀπῆσαι, καὶ
 φραπαικῆς ἡ ὑποφύροντος οὐκ ἀπῆσαι τῷ ἀρῆσαι, τῷ μὲν
 E πρὸ τῷ Καμίλλῳ ὄντα ἀπὸ τῷ βήματος τῷ δῆμον, ἡ
 τῷ πολλῶν ἀπῆσαι ἐκείνου ὑποφύροντος, ἀπῆσαι ὄντα
 τοῖς παρρησιόκτῃ, τῷ μὲν ὑποφύροντος οὐκ ἀπῆσαι, τοῖς ἡ βουλεύ-
 τῆς ἀναφύροντος ἐκείνου ὄντα τῷ σὺκλήρον, καὶ ὡρὴν εἰσελ-
 θῆν μεταφραφῆς εἰς τὸ Καπιτώλιον, ὑποφύροντος τοῖς ἡ κα-
 τῆσαι τῷ παρρησιόκτῃ πρὸς τὸ κάλλισον τέλος. ὑποφύ-
 ρῶν καὶ ὄντα ὄνομας ἀπῆσαι τῆς φραπαικῆς ἀπῆσαι.
 μεγάλου δὲ ἀγῶνος ἐν τῷ σὺκλήρον γυμνῶν πρὸς τῷ
 ἐκείνου γῶνας, ὄνομας ἐκείνου ἡ μαλακῶτερος καὶ ὑποφύ-
 ρῶν ὄντα δῆμον, καὶ διδοῦσα τῷ ὑποφύροντος τῷ ὑποφύ-
 ρῶν τῷ πληθῶν φραπαικῆς. ταῦτα δὲ ὡς τῷ βουλή δῆ-
 φῶν τῷ δικαίωτος ἀπῆσαι ἐν τῷ δῆμον, ὑποφύροντος
 F χροῖς τῷ δικαίωτος ἀπῆσαι ἐν τῷ δῆμον, ὑποφύροντος
 (ὄντα εἰχῶς) ὑποφύροντος τῷ βουλή διελλάττοντο, καὶ τῷ Καμίλλῳ
 οἰκῶντος ὑποφύροντος καὶ βοῆ παρρησιόκτῃ. τῷ δὲ ὑποφύ-
 ρῶν ὄντα, ἐφῆσαι τῷ ὄνομας ἱερῶν, ὡς οἱ ὑποφύροντος ὄντα
 οἰκῶντος, ὄντα τῷ γυμνῶν ἱερῶν ὄντα. ταῖς ἡ ἀφῆσαι
 Λατίνους μίαν ἡμέραν παρρησιόκτῃ.

εορτάζειν τεσσάρων, τῶν τευτικῶν ἢ τῶν καὶ τεφανηφορῶν, Ρ' ὡ-
 μέρις ἀπόρτα. τῶν δὲ δευτερευόντων βραβυθέντων ὑπὸ
 Καμίλλου κατεστάθησαν ὑπάτοι, Μάρκος μὲν Αἰμίλιος,
 ἐκ πατρικίων, Λόκιος ἢ Σέξπιος, ἐκ δημοτῶν παρθένος.
 καὶ τὸ πρῶτον αἱ Καμίλλου παρὰ τὴν ἑξῆς ἔργον. ἐν τῷ ἑκατόπιν
 ἐνιαυτῷ λοιμώδης νόσος ἐμπεσοῦσα τῇ Ρ' ὡμῃ, τῇ μὲν δὲ ἄλλῃ
 ὄχλον οὐ παρὲν ἄλλῃ δὲ φέρει, τῇ δὲ δευτέρῃ τοῖς
 πλείστοις. ἐτελεύτησε ἢ καὶ Καμίλλος ἠλικίας μὲν οὐκ ἔνε-
 κα καὶ βίῃ τελευτήσας, ὡς εἶπεν ἄλλος ἀνδρῶν ὡραῖος, ἀνιά-
 τας ἢ Ρ' ὡμῆς ὡς ὁδὸν συμπαύσαι οἱ τῇ νόσῳ κατ' ἐκείνον B
 τὸν χρόνον ἀποθανόντες.

vt quaternis diebus agerentur, vtque populus Ro-
 manus omnis in praesentia sacrificaret coronatus.
 Camillus, comitiis habitis, consules creauit ex
 patriciis M. Aemilium, & L. Sextium, de plebe
 primum. Hic exitus fuit rerum à Camillo gesta-
 rum. Proximo anno pestilentia Romae vulgata
 infinitam multitudinem de plebe absumpsit,
 plurimos etiam eorum qui in magistratu erant.
 Obijt & Camillus, cuius mors, vel ætate eius
 vel vita omnibus honoribus consummata, haud-
 quaquam immatura, acerbior fuit tamen popu-
 lo Romano quàm aliorum cunctorum qui lue-
 co anno periere.

PLVTARCHOY
 Βίοι παράλληλοι
 ΠΕΡΙ ΚΛΕΪΟΥΣ ΚΑΙ
 ΦΑΒΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ.
 ΠΕΡΙ ΚΛΗΣ.

PLVTARCHI
 vitæ comparatæ
 PERICLIS ET
 FABII MAXIMI.
 C PERICLES.

 ΕΝΟΣ ΠΙΝΑΣ ἐν Ρ' ὡμῃ πλοιοῖσι, κυνῶν
 τέκνα καὶ πιθήκων ἐν τοῖς κελύεσσι παρ-
 φέροντας καὶ ἀγαπῶντας ἰδὼν ὁ Καίσαρ, ὡς
 εἴοικεν, ἠρώτησεν εἰ παῖδια παρ' αὐτοῖς οὐ
 τύκτοισιν αἰγυμῆκεσ' ἠγεμονικῶς σφό-
 δρα νεφετήσας τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐκ τῆς φιλίππων ἐν
 ἡμῶν καὶ φιλοσοφῶν, εἰς θηρία κατὰ μαλίστα, ἀνδρῶν ποῖς
 ὀφθαλμοῖς. Ἐπεὶ οὖν ἐπεὶ κυνῶν τε ἢ πιθήκων ἕκαστα φιλο-
 μαγῆς τι κέκτηται καὶ φιλοθεάμον, ἡμῶν ἢ ψυχῆ φύσιν ἄλλῃ
 καὶ ψυχῆ τοῖς καταχρωμένους τούτω παρὰ τὴν μηδεμίαν
 ἀξία σπουδαῖα ἀκούσασθαι καὶ θεάσασθαι, τῇ καλῶν καὶ ὠφε-
 λίμων παρὰ μελεωῦντας. τῇ μὲν γὰρ ἀσθησὶ καὶ πάθος πῶ
 πληγῶν ἀντιλαμβάνονται ἢ παρὰ τὴν φύσιν, ἵσως ἀνιά-
 κη παρὰ τὸ φαινόμενον, ἀντιχρησμον αὐτῶν ἀχρηστον ἢ, παρὰ
 τῶν δ' ἕκαστος εἰ βούλοιστο χρῆσθαι, καὶ βέβαιον αὐτῶν αἰεὶ καὶ
 μεταβολῆν ῥάστα παρὰ τὸ δοκῶν πέφυκεν. ὥστε καὶ διώκειν
 ὁ βέλτιστος, ἵνα μὴ θεωρῆ μόνον, ἀλλὰ καὶ βέβαιον τὰ θεω-
 ρῆν. ὡς γὰρ ὀφθαλμῶν χρῶμα παρὰ σφοδρῶς, ἢ ὁ ἀσθησὶ ἀμα-
 καὶ τερπνὸν ἀναζωπυρῆ, καὶ βέβαιον τῶν ὄψιν, οὕτω πῶ ἀξί-
 νοιαι ἐπάγειν δὲ θεάσασθαι, ἀπὸ χαίρειν παρὰ τὸ οἰκεῖον αὐ-
 τῶν ἀγαθὸν ἐκκαλεῖται. ταῦτα δὲ ὅστις ἐν τοῖς ἀπὸ δευτέρῃς ἔρ-
 γοις, ἀκαὶ ζήλον πῶ καὶ παρὰ θυμῶν ἀγωνῶν εἰς μίμησιν
 ἐμποῖς πῶ ἰσορήμασιν. ἐπεὶ τῶν γ' ἀλλῶν οὐκ ὀρθῶς ἀχρ-
 λουθεῖ τὰ θυμαῖα ὁ παρὰ τὴν, ὁρμὴ παρὰ τὸ παρ-
 ξαί. πολλὰ καὶ τῶν τούτων, χαίροντες τὰ ἔργα, τῶ
 δημιουργῶν κατὰ φρονεομένου ὡς ὅτι τῶν μύρων καὶ τῶν ἀ-
 λουργῶν, τούτοις μὲν ἰδόμεθα, τῶν ἢ βαφῆς καὶ μυρε-
 ψοῖς, ἀνελεθέροις ἠγερούμεθα καὶ βασιλεύσοις. δὲ καλῶς
 μὲν Ἀντιθένης, ἀκούσας ὅτι σπουδαῖος ὅστις ἀνληθῆς ἰ-
 σμύνας, Ἀλλ' ἀνδρῶν (ἔφη) μορφήσιν. οὐ γὰρ ἀπὸ οὐ-
 τῶ σπουδαῖος ἢ ἀνληθῆς. ὁ δὲ Φίλιππος παρὰ τὸν ἦν ἐ-
 πιτερπῶς ἐν τῷ πῶ καὶ κατὰ τεχνικῶς, εἶπεν,
 Οὐκ ἀξίμῃ καλῶς οὕτω ψαλλῶν; ἔρκει γὰρ ἀντιθένης
 ἀχροῦσθαι ψαλλόντων χρῶμα καὶ πολὺ νέμει τῶν μουσῶν, ἑτέρων ἀγωνιστοῦν τὰ τοιαῦτα, θεατῆς γιγνόμενος.

 ÆSAR, quum peregrinos for-
 te quosdā vidisset Romæ di-
 uites, qui canum catulos in
 gremio & simiarum circum-
 ferebant, atq; in delitiis habe-
 bant, Anne fœminæ, quæ fuit,
 apud eos nō parent pueros:
 sane quàm digna principe admonitione vñs a-
 pud eos, natiuam qui nobisque insitam charita-
 tem & indulgentiam effundunt in bestias, homi-
 nibus debitam, non bestijs. Igitur quando animo
 nostro auiditas inest naturalis quædam discendi
 & contemplandi, meritò compellimur; siqui eam,
 honestis præteritis & vtilibus, ad vana accommo-
 dent audienda & spectanda, eos culpate. Nam sen-
 sus quidem quum obiecta, ipsorum ictus occurfu,
 patièdo apprehendat, cogimur fortasse quic-
 quid sese offert, siue commodū sit siue incommo-
 dum, contemplari: at mente pro nutu quisq; vti,
 vertere; se ipse semper ac traducere facile quo li-
 beat, valet. Debet itaque optima quæq; persequi,
 quo non contempletur modò, sed alatur etiam
 contemplando. Vt enim oculo is demū gratus est
 color, qui floridus simul & amœnus recreat alitq;
 visum, ita mens ad ea deducenda spectacula est,
 quæ oblectando ad propria eam alliciant bona. Ea
 sunt in virtutis posita operibus, quæ æmulationem
 & alacritatem quandam excitant, & inflamment
 spectatores ad imitandum. Siquidem aliis in rebus
 non cōtinuò qui admiratur factum aliquod, inci-
 tatur ad id efficiendū, Imò sæpe contra, quos opus
 delectauit, hi cōtemnunt opificem. Quod in vn-
 guentis vsu venit & purpura: hæc nobis grata sunt,
 tinctores & vnguētarios, seruales & sordidos duci-
 mus. Præclare itaq; Antisthenes, quū insignē tibi-
 cinē esse audiuiisset Ismeniā, At homo (inquit) pra-
 vus est: alioquin tibi cē nō tā fit insignis. Philippus
 filio, quū suauiter aliquādo & scite cecinisset, Non
 te pudet (inquit) tā bene canere? Sat est enim si vel au-
 dire vacet regi canētes, magnumq; musis honorē
 habet si certantes in huiusmodi artib. spectet alios.